

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

FOLYÓIRATA

LVII. ÉVFOLYAM

5. SZÁM

BUDAPEST, 1944.

M Á J U S

Korszerű iskolaépületeket!

Az iskola virágzása a benne dolgozó tanárok nevelő és oktató munkájának az eredménye. Ennek a munkának azonban meghatározott keretekre, életterre van szüksége. Az iskola életterét az iskola épülete, udvara, kertje és felszerelése alkotja. Ez az életter az iskola virágzásának másodlagos feltétele. Elsődleges a tanári együttes munkája. De kivonhatja kétségbe, hogy a legderekasabban dolgozó tanárok munkáját is megbénítja és kétségessé teszi az, ha az iskolának nincsen a szükségleteket kielégítő élettere, tehát épülete és felszerelése.

Ha ebből a nézőpontból szemügyre vesszük tanítóképzésünket s kivált annak az állam részéről gondozott részét, meg kell állapítanunk, hogy ami az iskolaépületeket illeti, az állami képzők a teljes elhanyagoltság, a leromlás képét mutatják. Vannak intézeteink, amelyek olyan épületekben kénytelenek élni, amelyek a legyszerényebb szükségleteket sem elégítik ki. Kapásból említsük csak a kőszegi vagy a nyiregyházi férfiképzőt, vagy a budapesti VII. ker. tanítónőképző-intézetet. A világháború óta, a jászberényi intézetet kivéve, inkább csak a hitfelekezetek által fenntartott intézetek építkeztek. Itt is sok még a kívánnivaló, de az építkezés mégiscsak megindult s egy-két korszerűen emelt iskolaépülettel a felekezeti képzők valóban dicsekedhetnek.

Az állami tanítóképzésnek építési programja csak századunk elején volt. Ebben az időszakban határozott tervszerűséggel és nagy energiával történt az áll. intézeteknek épületekkel való ellátása. Igaz, hogy a több hullámban végrehajtott építés lényegében csak kevéssé eltérő épület-sablont termelt ki. Úgy is mondhatnók, hogy egymástól csak külsőben elütő iskolakaszárnyákkal rakta meg vidéki városainkat. Ezekben az iskolakaszárnyákban, egyetlen hatalmas kétemeletes épülettömbben mindent megkapott a növendék. Ott lakott, étkezett, szórakozott, tanult. Mert minden egy épületben volt: a konyha, az éléstár, étterem, a tantermek és szertárak, irodák, dolgozó- és hálótermek, a többé-kevésbé korszerű sport- és fürdőhelyiségek, olvasó- és egyesületi szobák stb. A növendék hónap-számba élhetett itt a nélkül, hogy az intézet külsőbét át kellett volna lépnie. Ezt az egyhelybenélést, magábavonultságot még fokozta az a körülmény, hogy az intézeteket rendszerint terjedelmes park vette körül. Itt a nagylombú fák alatt az őszi és a tavaszvégi hónapokban szép természeti környezetben elmélyedhetett a növendék tanulmá-

nyaiban, lelki önvizsgálatban vagy a jövőre vonatkozó álmai szövögetésében. És ha könyvéből felpillantott, maga előtt látta az iskola homlokzatának impozáns vonalait. Keblét büszkeség dagaszthatta. Az intézetek épületeit ugyanis többnyire neves építőművészek terveztek. Legfőbb törekvésük és becsvágyuk a külső monumentalitás, a homlokzat hatásos kialakítása volt. Van intézetünk, a melyik valószínűségi építészeti remekmű. Aki megfordult Sárospatakon, az nem feledheti el azt a hatást, amit reá az intézet első megpillantása gyakorolt. Nem egy kisvárosunknak díszé, talán legnagyobb épülete, látványossága a város elején vagy a végén emelt áll. tanítóképző.

Csakhoggy az iskolaépület értéke nem külső monumentalitásában van. Hiába a hatásos külső, ha az épület belső tagoltsága, elosztása és kialakítása nem felel meg a korszerű iskolaépítés követelményeinek. Az iskolaépítés technikai, esztétikai, higiéniai és még egy csomó szempontból az utóbbi évtizedekben nagyot haladt. Vezető elve is gyökeresen megváltozott. Ma az a fő, hogy az épület elégítse ki az iskola egyetemes és iskolafajok szerinti különleges szükségleteit. Tanítóképzőink épületei, még a legutoljára épültek is, távolról sem felelnek meg ennek az alapvető követelménynek. Kereteik szűkek s inkább fojtogatják, mintsem biztosítják a bennük zajló életet. Mintha növe testre szűkre szabott ruhát húznánk. Befogadó-képességük nem követett lépést a tanítóképzésnek időközben bekövetkezett fejlődésével. Az állami intézetek épületei úgy épültek, hogy a négy évig tartó tanítóképzés szükségleteinek kielégítésére szolgálnak. Még az utolsónak épült jászberényi intézet is az ötéves képzés számára kívánt életterül szolgálni. A jövő tanítóképzés sok megoldandó feladata között tehát egyike a legégetőbbeknek egy nagyvonalú építési program kidolgozása és ezen az alapon az intézeteknek korszerű épületekkel való ellátása. Ezt parancsolja a közelmúlt kényszerű mulasztásainak helyrehozása, de még sokkal inkább az a kerettágítás, mely a tanítóképzés új életformájának, a most már törvényben biztosított tanítóképző akadémiának szükségképpen és kikerülhetetlen következménye.

Molnár Oszkár.

A nevelői hit.*

A nevelés legalapvetőbb kérdése a nevelő személye. Mind a családi, mind az iskolai nevelésben minden a nevelő személyén fordul meg. Az iskolai nevelésben nem az iskola épülete, nem az iskola felszerelése a lényeges, hanem minden siker legfőbb forrása a nevelő lelkiülete. A tanító és tanár pedagógiai készsége kérdésében nem a tudás mennyisége a legfontosabb, hanem azon van a hangsúly, hogy tudja-e a pedagógiai elveket helyesen alkalmazni. Tud-e a lélek rejtett fiókjaihoz hozzáférközni. Van-e olyan kulcsa, mellyel a lélek titkos zárait nyitogatni tudja. Aki nem tud a lélek mélyéig hatolni,

* Közgyűlési megnyitó.

úgy jár, mint az a gazda, aki mindig csak sekélyen szánt. A lelki mélységig való hatolás nélkül nem tudjuk elérni azt, hogy a növendék magától is hajlandó legyen a kitűzött cél felé haladni. A lelki útikos várak meghódítása nélkül nem beszélhetünk önnevelésről. Már pedig a nevelést csak akkor tekinthetjük befejezettnek, ha a nevelők irányító munkáját az önnevelés váltja fel.

Vajjon melyik lesz az az eszköz, amellyel a lelki élet mélysége meghódítható? A nagyszerű eszköz neve: nevelői hit, nevelői bizalom. Hit, bizalom nélkül nem oldhatók meg a nevelés leglényegesebb kérdései. Valamint hiszünk Istenben, hinnünk kell a nemzetben és ugyanúgy kell hinnünk az ifjúságban is. Az istenhit, a nemzeti hit és az ifjúságban való hit a legszorosabb egységet alkotják.

Éles ellentétben állok mindazokkal, akik ilyen vagy hasonló kérdések tárgyalásában az elvontság keretében maradnak, akik a légüres térben hadakoznak. Szépen egymás mellé helyezett egyetemes jellegű mondatokkal nem vihetjük előbbre a nevelés kérdését. Az eszményi magaslat megjelölése után le kell szállnunk a földre és meg kell mutatnunk, hogy pedagógiai elveink mit jelentenek az ifjúság valóságos vezetésében. Aki ehhez nem ért, lehet költő, lehet filozófus, de nem pedagógus. Aki gyermekeket, vagy ifjúkorban levő fiút vagy leányt különbbé még nem tett, nem tekintheti magát pedagógusnak, még akkor sem, ha esetleg általánosságokból köteteket írt is.

E gondolatmenet szellemében valóságos eseteken akarom megmutatni, mit jelent és mire vezet a nevelői hit, a nevelői bizalom. Az esetek lényegét azokkal a növendékekkel mondatom el, akikkel megtörténtek. Én csak kiegészítő magyarázatokat fűzök hozzájuk.

Szinák István: Lelki fejlődésem az 1942—43. iskolai évben c. lelkirajzában a következőket írja:

„Az idei évet nagy tervekkel, szép reményekkel kezdtem. Nagy változás történt az életemben, mivel bentlakó növendék lehettem. Elhatároztam tehát, hogy ezt úgy fogom meghálálni a mélyen tisztelt igazgató úrnak, hogy mind a magaviseletem terén, mind pedig a tanulásban jobb eredményt fogok felmutatni. Az elhatározás, úgy gondolom, szép, csak sajnos a megvalósítás nem ment könnyen. Mindjárt az iskolai év elején összeütközésbe kerültem a felügyelő helyettessel. Természetesen a hibás én voltam, mert nemcsak hogy a parancsot nem teljesítettem, hanem még szemtelenül is viselkedtem. De sajnos, ezt akkor még nem láttam úgy be, mint ma. Felindulva mentem le a felügyelőhelyettessel az igazgató úrhoz. Szinte lüktetett ereimben a vér a felindultságtól. Azt hittem egész biztosan, hogy nekem lesz igazam. De ekkor egy érdekes fordulat állt be. Miután mindent elmondottunk, az igazgató úr egész nyugodt hangon beszélni kezdett hozzám. És egyre jobban és jobban kezdtem belátni, hogy nincs igazam. Csak álltam mozdulatlanul és pirulni kezdtem. Kimondhatatlanul szégyeltem magam, de ha őszinte akarok lenni, mégis azt kell írnom, hogy az a beszéd szinte jólesett és kijózanított. Szégyenkezve hagytam el az irodát, de olyan érzéssel, hogy szerettem volna az igazgató úrnak kezét csókolni ezért a beszédért.

Elhatároztam, hogy megjavulok. Azonban ez a tervem is törést szenvedett. Ugyanis mikulásra készülődtünk. Elhatároztuk, hogy az V. évesek

esetleges támadása elől elzárkózunk. És itt következtem megint én. Hiú, kissé uralomravágó egyéniségemet, hogy valamiképen érvényesíthessem, a fiúk élére álltam és az én gondolatomat megvalósítva a II. dolgozó ajtóit eltortaszoltuk, aminek ajtóbetörés lett a vége. Ha jól meggondolom a dolgot, nem csodálkozom. Nem csodálkozom azért, mert hiszen a jó területén nem válhattam ki, hogy azonban valahogy mégis érvényesülhessek, igyekeztem a most kínálkozó alkalmat megragadni, s úgy gondoltam, hogy legalább a rosszban legyek vezető. Ó mily szegényes, sivár lelkültre vall eme gondolkodás, ha most a javulás útján haladva visszatekintek. És megtörtént, ami után annyira áhitotztam: legkiválóbb lettem a rosszak között. A dolog ismét az igazgató úr elé került és én majdnem kikerültem az intézetből. Úgy éreztem, hogy a hullámok összecsapnak felettem, minden öszedült és kétségbeesés vett erőt rajtam. Ráeszméltem, hogy nem hiába tanultuk hit-tanban, hogy a kétségbeesés a bűnök koronája. Valóban bűnös lélekkel éltem át ezeket az eseteket. De megint csak elhatároztam, hogy megjavulok. Hogy valóban lelkileg is lefinomodjam, a karácsonyi szünetre hazavittem az összes Tóth Tihamér-könyveket és szorgalmasan olvastam azokat egyfolytában egy héten keresztül. Közben gyakran jártam a templomba és éreztem, hogy legfőbb ideje, hogy megjavuljak és más lelkülettel más életet kezdjek. De sajnos, a lejtőn már ekkor annyira messzejártam lefelé, hogy ez se sokat segített.

Egyszer azután egyik osztálytársammal egy végzett növendék hatására elhatároztuk, hogy igazán megjavulunk és ehhez a megjavuláshoz az igazgató úr segítségét kérjük. Lementünk az irodába és elmondottunk mindent őszintén, ami csak a lelkünket terhelte. Tudtuk, hogy az igazgató úr meghallgat bennünket. Nem is csalódtunk. Miután elmondtuk mindent, célokat tűztünk ki, melyekkel a javulás útján haladni akartunk. Jó volt ez a beszélgetés, mert szinte megkönnyebbülve hagytuk el az irodát. De egyúttal szakítottunk multunkkal és megindultunk egy másik úton. Beláttuk, hogy fegyelem és munka nélkül az államfelforgatók táborába jutunk. Szakitottunk régi elveinkkel és igyekeztünk visszatérni abba a társaságba, amely az osztály jó szellemét mindenképen képviseli. Beláttuk, hogy az osztály vezére olyan úton vezeti az osztályt, melyen nekünk is haladnunk kell!

Nekiláttunk a kitűzött célok megvalósításának. Két heti hallgatási gyakorlat után jóleső érzéssel és örömteli szívvel — az osztályvezérrel együtt — jelentettük igazgató úrnak, hogy sikerült. Ekkor egy kis szünetet tartottunk, mely közben az egész intézetnek ötnapos hallgatási gyakorlat volt. Ezt a kötelező hallgatási gyakorlatot természetesen mi is megtartottuk. Ezután három napra ismét jelentkeztünk, hogy a második kéthetes hallgatási gyakorlatunkat megkezdjük. És sajnos, itt megint azt kell írnom, hogy törést szenvedtem, társammal együtt. Ugyanis egy heti hallgatás után megszólaltunk és felfüggesztettük pár napra. A hibát ott követtük el, hogy ezt nem jelentettük az igazgató úrnak és igazgató úr egy véletlen folytán jött rá. A dolgot annál inkább szívetjük, mivel úgy látszott, hogy mi a javulást csak színleljük. Beláttuk igazgató úrnak ama mondasát, hogy amire valaki vállalkozik, azt minden körülmények között tartsa meg. Tudtuk azonban, hogy féluton nincs megállás. Minden erőnkkel azon voltunk, megmutassuk, hogy valóban a javulás útján járunk. Még két hetet vállaltunk és ezt aztán sikerült megtartani. Mindenesetre éreztük, hogy ez törés volt, de sokszor hallottuk már ebben az intézetben: „Ha valaki elesett, keljen fel!” Tudtuk, hogy van visszaterés, tudtuk, hogy erős akarattal meg lehet javulni és ez öntött belénk erőt a javuláshoz.

A tanulás terén is úgy érzem, olyan eredményt fogok felmutatni, amilyent igazgató úrnak megígértem. Nagyon tetszett nekem Tóth Tihamér egyik könyvében ez a három TTT betű. Jelentése a következő: Több telik tölem. Rájöttem, hogy nem rendbontó, törvényt és parancsot nem tisztelő, léha, lust ember², hanem fegyelmezett, dolgozó diák is tudok lenni. Igyekszem mindent megtenni, ami tölem telik. Többlet-munkát akarok végezni. De nem kitüntetésért, hanem azért, mert ezt a mai idők joggal megkövetelhetik egy magyar diáktól.

Öszinte sorokat írok most, mikor a következőket mendum el: Ebben az évben jöttem rá, hogy nem lehet olyan utakon járni, amelyeken én jártam. És milyen jó így tisztán látni... Most kezdtem megérteni, hogy nem olyan emberre van szükség, amilyen én voltam. Belátom, hogy mennyire igazgató úrnak van igaza, mikor azt mondja: „Az ilyeneknek jobb lett volna meg sem születniök.” És bár sok törést szenvedtem ebben az évben, mégis örülök, hogy ennyi baj után nyugodtan mondhatom: úgy érzem, különb diák lett belőlem.”

Szinák István IV. é., a megfordulás idején III. é. növendék, évfolyamánknak egyik legtehetségesebb növendéke, szegény szülők gyermeke. Saját írása szerint érvényesülni akart. Megragadta a kínálkozó alkalmat és a legkiválóbb lett a rosszak között. Biztam abban, hogy megmenthető, minden törés után újból biztam. És hitemmel neki adtam erőt a felemelkedéshez. A második félévben egyrészt a magaviselete kifogástalan volt, másrészt úgy tanult, hogy évvégi bizonyítványában 3 kettes volt, a többi mind egyes. Az első és második évben a tanulmányi eredménye elégséges. A negyedik év végén jelesrendű törekszik lenni. Van egy társa, akivel együtt járták a rosszak útját és akivel együtt fordultak meg. Ez Kaldenecker Mihály. Ennek a lelki rajzából a következő részt olvasom fel:

„Az idei tanévet is úgy kezdtem, mint a többit. Egy keveset tanulok majd és átcsúszkállok azzal a tudással és egyéniséggel majd a negyedik osztályba is. Valóban ballagtam a lelkiismereti pangás árnyfoltokkal teltített zsákutcájának vége felé. Mindez zavartalanul ment addig, amíg a „Tüzesvas” perzselő hatását meg nem éreztem. Hallottam már erről a csodaszerről, a mi ha kell, melegít, perzsel, megéget, s ha más lehetőség nincs, el is éget. Nem gondoltam azonban arra, hogy engem is elérhet. Fegyelmezetlenségért kerültem ebbe a feszélyezett helyzetbe. Az ebből való kievickélés után, már egy súlyosabb, egy összeesküvést mutató társaság vezérlő tagja lettem. Ekkor ismertem meg a „Tüzesvas” perzselő hatását. Elhatároztam, hogy kicsit jobban összehúzzom magam. Az összehúzódás után a megszokott szabályellenes dolgokat azonban tovább üzttem jóbarátommal. Néha egy-egy riadó, egy-egy heti vezérgondolat gondolkodóba ejtett, de végleges elhatározásra csak egy végzett növendék példája és öszinte nyilatkozata vitt. Elhatároztam, hogy jobb útra térek. Szem elé állítottam az eszményi tanító képét és elhatároztam, hogy azzá akarok magam nevelni és neveltetni. Az irodában töredelmes vallomással könnyítettem magamon. Kellemes csalódással volt ez kapcsolatos. Intés helyett meggyőzés, főleg a lehető megtérés és hogy mindez csak tölem függ. Igazgató úr figyelmeztetett arra, hogy az elhatározás szép, de csak a végrehajtás után lesz teljes. Én egy hónapi hallgatási gyakorlatot

² Így jellemzi régi egyéniségét.

és az önkéntes bezárást vállaltam. Az első részlet, vagyis az első két hét minden zökkenés nélkül sikerült. Azután jött a mindenkire kötelező hallgatási hét, ami szintén sikerült. Majd hozzáfogtunk az önként vállalt második két hét lehallgatásához. Ekkor történt a szomorú zátonyrafutás. A két hétből egy hét lehallgatása után erönk elhagyott, s a vezérnek történt előzetes bejelentés után beszéltünk. Elkerülte a figyelmünket az, hogy a hallgatási gyakorlat felfüggesztését igazgató úrnak is be kellett volna jelenteni. Másnap igazgató úr egy vendég kíséretében meglátogatta dolgozónkat, s bennünket, mint a hallgatásunkat tökéletesen végző növendékeket példának állított egy másik növendék elé. A szörnyű kudarc, amit igazgató úrnak és magunknak okoztunk, rögtönös jóvátételt követelt. Lemondtunk az egy hét elvégzéséről, s azonnal másik két hét hallgatásához fogtunk. Ez szintén sikerrel fejeződött.

A jó úton való haladás nemcsak szóbeszéd, hanem bizonyítható valóság. Igazgató úr azt mondta, hogy eseteket is említsünk. Én a húsvéti vakációt feláldoztam hazafias célért és az iskolában az egész nagyhét alatt dolgoztam. (Szabó tanár úr bizonyíthatja.) Örömmel írom ezt, mert végtelen boldogság a közért jót tenni, mint magam ellen rosszat cselekedni. Ilyen akarok maradni mindig, s szeretném magam tökéletesíteni, hogy majd méltó szobrása icheksek a jövő Nagy-Magyarországnak!"

Tények alapján megállapítható, hogy lelkületileg ez a növendék is rendbejött, előmenetele is javult. Terve szerint csak átcúsálni óhajtott a harmadik évfolyamon, a lelki megfordulás eredménye az, hogy átcúszás helyett bizonyítványában egy hármas, 5 kettes és 10 egyes van. Lelki rajzából két körülményre külön akarom a figyelmet felhívni. Egyik így szól: „Az összehúzóds után a megszokott szabályellenes dolgokat azonban jó barátommal tovább üzem.” Ez egyelőre képmutatás. Ha kívülálló valaki ilyen lelkialkatot véletlenül elkap és logikátlanul általánosít, olyan eredményre juthat, amire esetleg akart is jutni, hogy itt színjátszásról van szó, amelyet legfeljebb az igazgatói hiszékenység fogad el valóságos javulásnak. Ha azonban ez a képzeleti ember mélyebben belenézett volna ebbe a nevelői munkába és türelme lett volna a fejlődés megközelítő végpontját bevárni, akkor megláthatta volna a lelki megújuláson keresztül Kaldenecker Mihályt.

Lelki rajzának másik lényeges megnyilatkozása így szól: „... végleges elhatározásra csak egy végzett növendék (Szentirmai László) példája és őszinte nyilatkozata vitt.” Ez a végzett növendék az első iskolai évben az V. évfolyam vezére volt. Az ifjúság választása alapján az önképzőkör elnök és felsőbb osztályú gimnáziumi tanulók és tanítónövendékek együttes választása alapján egy Mária kongregáció vezetője is volt. Ez a növendék néhány héttel a képesítő előtt ballépést követett el. A színház előterében cigarettázott. Vitéz *Frahnóy* József főigazgató megcsipte. A főigazgató a megfogott növendék nyilatkozatát rokonszenvesnek találta. Inkább pont kívánt, mint azt, hogy az intézet igazgatójának megmondják. A felületes szemlélő azt gondolná, hogy e cigarettázás miatt nem volt méltó mindazok bizalmára, akik vezető helyre tették, vagy választották. Az a Szentirmai László, aki első tanítói keresetéből 20 P-t küldött intézeti szellemünket legjobban képviselő növendék

jutalmazására, az a Szentirmai László, aki okleveles tanító korában Színák István és Kaldenecker Mihály szerelvényének a rossz vágányról a jó vágányra való áttolásához a végső lökést megadta, utólagos ítélettel is méltó volt arra, hogy bizalommal voltunk irányában.

A nevelői hit szükségességének bizonyítására, illetve bemutatására a harmadik példám Kékes Sándor esete. Erről „Vallomás c. írásában így szól:

„Rossz vagyok. Nagyon rossz. Soha ilyen világosan nem éreztem még ezt. Tudtam, hogy nem vagyok jó, tökéletes, de ilyen döbbenetes nyíltsággal még sohasem éreztem. Milyen kár, hogy az ember csak akkor jön erre rá, mikor már késő! De nem! Nem lehet még késő. Megfordulni sohasem késő. Csak mennél jobban halogatom, annál nehezebb. Oh! hogy mért nem hallgattam az igazgató úrra! Pedig hányszor figyelmeztetett: „Vigyázzon, Kékes! Forduljon meg, Kékes!” s én nem hallgattam rá. Tenni kell valamit! De mit? Borzasztó érzés ez. Tudni azt, hogy rossz vagyok, gonosz vagyok, hogy anyaszomorító vagyok és szeretnék jó lenni, különb lenni, s nem tudom, hogy mit tegyek, hogyan kezdjem el. Legalább volna valaki, aki tanácsot adna, útbaigazítana, kézenfogna, felemelne. De nincs senki sem. Már nagyon sötét gondolatok kezdtek keringeni agyamban, már-már meghasonlottam önmagammal, amikor eszembe jutott, hogy az igazgató úr már annyi fiún segített. Hát ha tudna rajtam is segíteni? Így jutottam el az igazgató úr elé.

Soha ilyen nagyfokú jóindulatot és szeretetet nem tapasztaltam még idegentől, mint most. Azt hittem, hogy olyan lesz ez a beszélgetés, mint a leventén a kihallgatás. Vigyázban, katonásan. S e helyett a legbarátságosabb fogadtatásban részesültem. Nem úgy fogadtak, mint ahogy feljebbvaló fogadja az alantosát, hanem mint ahogy a tékozló fiút, a megtérő bűnöst fogadja az édesapja. Úgy megindult a szívem, hogy majdnem sírva fakadtam. Tollam nem képes leírni azokat a változásokat, melyeken lelkem akkor keresztülment. Nem is emlékszem már a részletekre, csak arra, hogy nagyon-nagyon megbántam bűneimet. Az igazgató úr atyai jósága kibeszélhetetlen nagy hatással volt rám. S most úgy tekintek föl rá, mint vízben fuldokló a megmentőjére. Ha Ő nincs, akkor végem van. Úgy mentem az irodába, mint akinek úgy is minden mindegy, s úgy jöttem ki, mint boldog ember, aki megtalálta önmagát aki tudja, hogy miért él és tudja, hogy mit kell tennie, hogy arról az útról, melyre most rávezeték, ne térjen le soha többé.”

Hogy ebben az írásban nem költészetről, hanem valóságról van szó, annak igazolására a következőket mondom: Kékes Sándor legjobb barátja volt egy növendéknek, akit el kellett távolítanunk. Őt is fenyegette ez a veszedelem. A tanártestület mint sötét embert ismerte. Amikor nekem bejelentette megfordulási szándékát, arra kértem a tanári testület tagjait, kísérik figyelemmel a magatartását, szorgalmát, sokszor feleltessék (az első hetekben minden órán) és ha tud, buzdítsák. Kértem, próbálják az örvény szélén járt növendéket úgy tekinteni, mint aki különb akar lenni. A tanártestület minden tagja jóakarattal iparkodott a felemelést elősegíteni. A növendék és a tanártestület közös erőfeszítésének eredménye mindenki részére hozzáférhető. Félévkor a megfordulás előtt magaviseletből elégséges volt, az előmenetel terén pedig 2 jelese, 6 jója, 6 elég-

ségese és 1 elégtelenje volt. Az év végén a megfordulás után az elégséges magaviseletből jeles lett, az elégtelen osztályztát jóra javította, mindössze egy elégsége maradt, éspedig énekből, aminek rossz hallása a magyarázata; ezenkívül volt 8 jója és 6 jelese. Az első félévben osztályzatainak összege számokban 39 egység, a megfordulás után 25 egység. Tehát 14 egységgel javította bizonyítványát. Hogy ez igen nagy haladás volt, azt érzik mindazok, akik tudják, hogy ilyen javításokkal kapcsolatosan miféle nehézségeket kell a diáknak legyőznie. Ez az eredmény nem a hiszékenységből táplálkozik, hanem intézetünk 1942/43. évi osztályanyakönyvéből állapítható meg.

Nem bocsátkozom jóslatokba. Tehát nem tudom, hogy ezek a növendékek hogyan fejlődnek a jövőben, de a lelkiélet törvényszerű alakulása tudatában hiszem, hogy továbbra is felfelé emelkednek. Ha valaki azt kérdezi, hogy mindenki vel sikerül ez a lelki megfordulás, akkor feleletem így hangzik: nem mindenki vel és nem mindenki vel egyforma mértékben. Sikereink mellett vannak sikertelenségeink is. Ilyen sikertelenségektől csak az mentes, aki nem nevel, aki nem lép erre a sikos, időáldozatot, mélyebb lelkiséget követelő területre. Ahol törődnek az ifjúsággal, ott mindenütt vannak sikerek. A siker mértéke nagy részben attól függ, hogy a tanártestület tagjai milyen mértékben támogatják az ilyen nevelői munkát.

Ezekben az esetekben az a lényeg, hogy ezek a növendékek külön emberek lettek. A tanítónévelésnek az a feltétele, hogy a növendékekben minél több nemes emberi tulajdonságot fejlesszünk ki. Csakis nemesen érző és gondolkodó emberből lehet hivatásos tanítót nevelni.

Ezt a beszédet bizonyos okokból november havában írtam. Akkor csak bíztam abban, hogy ez az iskolai év is jól végződik, de most az iskolai év bezárása után már tények alapján számolhatok be arról, hogy mind a 3 növendék teljes mértékben megfelelt a várakozásoknak. Kékes Sándor a fokozott tanulási követelésekkel fellépő iskolai év és súlyos tüdőbántalmai ellenére is megtartotta (sőt 2 jelessel fokozta is) az osztályzatokban kifejezésre jutó tanulmányi lendületét. Van egy elégsége (rossz hallása miatt az énekből), 8 jója és 8 jelese. De még ennél is fokozottabb az a szorgalmi rangsor, amelyet az osztály vezére és alvezére összeállított. E szerint a III. évfolyam legszorgalmasabb növendéke Kékes Sándor. Tehát az a növendék, aki a második év első felében, a siker reményében pályázhatott volna az osztály leghanyagabb növendéke címre, mint harmadéves a szorgalom kérdésében a rangsor élére küzdötte fel magát.

Kaldenecker Mihály szintén teljes gözzel dolgozott. Van 7 kettese és 11 jelese. Lelkiületére vonatkozólag pedig a tanártestület, nem az én kezdeményezésemre, azt állapította meg, hogy a leg-szebb-lelkű növendékeink közé tartozik. A IV. évfolyam tanulmányi naplója Színák Istvánra vonatkozólag az osztályzó értekezlet előtt

3 kettést és 17 jelest tüntetett fel. Színák István tanulmányi lendületével és helyes magatartásával annyira megnyerte a tanártestület tagjainak rokonszenvét, hogy nem az én kezdeményezésemre, három kettes osztályzatból kettőt jelesre javított. Így jelesrendű lett. Osztályfőnöke felhívta a tanártestület figyelmét arra a mélységre, amelyből ez a növendék felemelkedett. Ezzel is akarta a tanártestületet megnyugtatni, hogy a jelesrendű bizonyítvány megadásakor helyesen osztályozott. Tehát az a növendék, aki I. és II. éves korában elégségesrendű volt, a megfordulás után a IV. évfolyamban jelesrendű lett. Tehát mind a 3 növendék mind tanulmányi tekintetben, mind a lelkület szépsége kérdésében nemcsak megtartotta a megfordulás után megkezdett iramot, hanem férfias munkával még fokozta is a lendületet. Amint ezek a növendékek nem alkudtak meg önmagukkal, hasonlóképpen a nemzet ellenségeivel sem fognak majdan megalkudni. Férfias helytállással fognak nemzeti ügyekben is küzdeni.

Hogy a lányintézetek tanárai több közösséget érezzenek e kérdéssel kapcsolatban, tanítónőképző intézetből való esetet is említek. 1940 elején mint általános tanulmányi felügyelő jártam a Ranolder-intézet tanítónőképzőjében. A IV. osztályban mennyiségtani órán nagyon logikusan felelt Wachtelschneider Alice. ((Névmagyarosítás után Villányi Alice lett.) Logikus felelete tetszett. Kérdésekre megtudtam, hogy mennyiségtanból félévkor elégséges volt. A következőket mondtam: „Logikus felelete alapján kétségtelenül megállapítom, hogy magának határozott mennyiségtani érzéke van. Mennyiségtani képességét olyan magasfokúnak tartom, hogy jelesre is képes a tananyagot elsajátítani.” A növendék egyrészt örült e kedvező megállapításnak, másrészt kissé kételkedett abban, hogy jelest tudna szerezni. Arra kértem, fogjon hozzá úgy a mennyiségtan tanulásához, mintha képességeit elegendőnek tartaná ahhoz, hogy jelest szerezhessen. (Azt is mondtam, törekvését figyelemmel fogom kísérni.) A szaktanárt pedig óra végén arra kértem, hogy biztatásaival erősítse a növendék bontakozó önbizalmát. A növendék olyan szépen haladt, hogy a kedves nővér az év végén jelest akart neki adni. Növendékünk azonban szerényen azzal hárította el ezt a kitüntető osztályzatot, hogy még nem érdemelte meg egészen. A jövő évben azonban úgy iparkodik dolgozni, hogy a jelest nyugodt lélekkel el is fogadhassa. (A jövő évnek (1941.) a vége felé, máj. 31-én testvérintézetünk (kolozsvári áll. tanítóképző) tiszteletére műsoros estet rendeztünk. Erre az estre a budapesti testvérintézeteket is meghívtuk. Ezen az esten szinte futva jött elém Villányi Alice és kipirult arccal jelentette, hogy megszerezte a jelest. Boldogan beszélt a végzett munkájáról és az ezzel kapcsolatos önbizalomról. Az értesítőkből megállapítottam, hogy mennyiségtani önbizalma egyetemesebb önbizalommal is növekedett. Más tárgyakból is javultak az osztályzatai. A III. évfolyamban 11 kettese és 7 egyese volt. A IV. évfolyamban (az önbizalom ébresztése évé-

ben) 5 kettese és 13 egyese volt. Az V. évfolyamban pedig 2 kettese és 16 egyese volt.

Két évvel később a Ranolder-intézetben én voltam a képesítő vizsgálatok elnöke. Az eredmény kihirdetése után a hozzátartozók soraiban felfedeztem Villányi Alicet. A kölcsönös köszöntés után boldogan mondotta: „Igazgató úr kérem, most már én öntöm 45 tanítványomba a hitet, az önbizalmat.” Az volt az érzésem, hogy a nevelői hit, az önbizalom kérdése hozta elsősorban ekkor a Ranolder-intézetbe. Kicsi eset, de a nevelői hit szempontjából jellemző. Itt ugyanis nemcsak a mennyiségtani jelesről van szó, hanem arról, hogy az az önbizalom, amellyel jelesre törekedett, egész nevelői lelkületére sorsdöntő volt.

Valamennyien tudjuk, hogy a nevelés lényegesen különbözik a tanítástól. A nevelés nemcsak logikai kérdés, hanem egész lelki világunk hatása: személyes hatás. Minden nevelésügyben a hűvös előkelőség meddő marad. Az ilyen kérdéseket természetsszerűleg a belső személyes kapcsolat kizárásával nem is lehet egy előadóasztal elé hozni. Ezeket nem lehet kívülálló vonalak, síkok, testek, fénytörő lencsék, porzók, termők stb. módjára tárgyalni, hanem itt csak melegen érző belsőknek, haza- és ifjúságszeretetünknek a serpenyőbe való vetésével boldogulhatunk.

Szórványosan ugyan, de egyrészt kedvezőtlen kritikaként, másrészt aggódo féltésként hallottam arról, hogy hiszékeny vagyok. Ez kétségtelenül tévedés. A vezetésem alatt álló intézet egyik legjellemzőbb jellemvonásának azt tartom, hogy a növendékeknek minden lehető tényekkel, cselekedetekkel kell igazolniók. De valamint a vallásos hitben vannak metafizikai elemek, hasonlóképen van a nevelői hitben is metafizikum. Ennek ismerete és sugárzása nélkül sikeres nevelésről nem beszélhetünk. De nehogy a hallgatóságot a hiszékenység álmába ringassam, a tények vizsgálatára a következő lehetőségeket ajánlom fel. Azok kedvéért, akiket a kérdés a valóság síkján közelebbről érdekel, az esetek hőseinek valódi neveit adtam meg. Azokkal lehet, tölem függelenül is beszélni, írásaikat az érdeklődők rendelkezésére bocsátom. Adatokat szolgáltathatnak az osztálytársaik (elsősorban az osztályvezérek), az esetek iránt érdeklődő tanártestületi tagok, a növendékek szülei, az anyakönyvek és az intézeti értesítők.

Beszédemmel a nevelői hitnek akartam hitelt szerezni. A megnyitó szük kerete nem engedte meg, hogy az esetekkel kapcsolatos nevelés-módszertani elveket részletesen tárgyaljam. A növendékek lelki rajzai és az azokat kiegészítő észrevételeim alapján azonban bizonyos elvek megállapíthatók arra vonatkozólag, hogyan sikerült intézetünkben 3 növendéket, akik a rombolás útján haladtak, az építő munka szolgálatába állítanunk.

Befejezésül még a következőket mondom: A célok önálló megálátása, feladataim önálló megoldása az értékelés szempontjából a következő határozott felfogás kialakítására vezetett: Számomra egészen közömbös, hogy bárkinek mi a véleménye az én munkámról,

a mi munkánkról. Egyetlen bíráim a lelkiismeretem. Az azonban nem közömbös részemre, hogy az ilyen szerű nevelői munkának legyen hitele és hitele alapján a nemzet érdekében terjedjen. Ezért, és csakis azért mondom: a tárgyalta talán igazolhatják, hogy nem vagyok hiszékeny, hanem hiszek, bízom. Hiszek és a vezetésem alatt álló intézet tanártestületével együtt hiszünk az ifjúságban, hiszek és hiszünk a magyar nemzetben. Hiszek és hiszünk abban, hogy a nemzetnevelők egyetemes nevelői hitével Krisztus szellemében jobb magyar jövőt formálhatunk.

Kisfaludy Károly szerint: „Nincs sors, nincs hatalom, ha erő van küzdeni magaddal.” Az említett növendékeknek volt erejük az önmagukkal való küzdekre. A legnagyobb győzelmet aratták: legyőzték önmagukat. Ez a győzelem azt jelenti, hogy világos logika alapján egészséges magyar világnézetet formáltak ki magukban, tudják, hogy mi a magyar tennivaló; felélesztettek magukban hazafias lángtól magasan lobogó érzelmi világot és kialakítottak magukban a nemzeti élet minden akadályát, ellenségét elsőprő akarati világot. Növendékeink legyőzték önmagukat és így Kisfaludy szellemében nincs hatalom, amely őket legyőzné. Ha minden magyar ember így legyőzi önmagát, nem lehet hatalom, amely nemzetünket legyőzhetné. Az önmagunk felett aratott győzelem megmutatja az utat, hogyan kell az elleséget legyőznünk. Így lehet az ifjúság iránt való bizalmunkkal helytálló magyar katonákat képeznünk. Ezen az úton lehet mind a külső arcvonalon, mind a belső arcvonalon magyar öntudattal küzdő magyar tanítókat nevelnünk. Így válik a nevelői hitből a magyar nemzeti élet nagyhatalma.

Dr. Padányi-Frank Antal.

Hogyan neveljük a leányokat cselekvő hazaszeretetre.

Napjainkban, amikor forr a világ és a „lenni vagy nem lenni” kérdése nem idézet pusztán, hanem a nemzetnek legégetőbb problémája, sürgetővé vált nemcsak a fiúknak, hanem a leányoknak is *cselekvő* hazaszeretetre való ránevelése. Ma nem elégedhetünk meg szólamokkal, felvonulásokkal, ünneplésekkel, ma tettekre, áldozatkésziségre van szükség. Ma mindenkitől munkát vár a haza. Ma a háború nemcsak a hatonaság magatartása dönti el, hanem a nemzet minden tagja és egész életerendezése. A földműves termelő, a gyáripari feldolgozó, a kereskedő továbbító, elosztó, a tisztviselő szervező, irányító, a pedagógus nevelő munkája, az ifjúság testi-lelki edzése, kötelességteljesítése, előkészítő és segítő munkája, mindegyik csak egy-egy része a közös célra irányított összetevékenységeknek. Ahogy a hajó testét kis csavarok tartják össze, de ha ezek felmondják a szolgálatot, széthull a hajótest, így van ez a nemzet életében is, a legkisebbnek is szerep jut a nemzetvédő munkában.

Bethlen Gábor jelmondata: „Arte et marte” „Tudománnyal és

fegyverrel" az ész és akarat szerepét emeli ki a haza védelmében. A fortély és az erő a külső front fegyverei. A nők a belső front harcosai, az észnél és erőnél hatalmasabb fegyverük a szívük, amely megsűgja nekik, hol, mit kell cselekedniök, hogy a belső front is megállja a helyét.

Kérdést intéztem ötödéves növendékeinkhez, mit tett hazafias nevelésük érdekében a szülői ház, mit az iskola? Névtelenül feletek, hogy őszintébben nyilatkozhassanak meg. A feleletekből idézek néhányat. Az egyik így ír a szülői ház, főként az édesanya hatásáról: „Keveset beszéltek róla odahaza, mégis mély gyökeret vert lelkemben a hazaszeretet. Már kiskoromban megtanítottak hazámért imádkozni. Magyar ruhát kaptam. Édesanyám egész éjjel varrt rajta, hogy másnapra elkészüljön. Nem sajnálta a fáradságot, hogy testvéremmel magyar táncra tanítson. A magyar dalt és zenét is ő szerettette meg velünk. Az ország vezetői iránt tiszteletet oltott belénk a szülői ház. Egy-egy nagyember halála szüleimet is elszomorította, láttára én is átéreztem a veszteséget". A példa, a tett, az édesanya áldozatkészsége hatott e növendékre.

Az iskoláról így nyilatkozik: „Nagy hatással voltak rám az iskola hazafias ünnepei. Különösen egy március 15-e. Negyedik elemista voltam. Lampionos felvonulást rendeztünk. A tanító úr nemzetiszínű lampionokat csináltatott velünk, amelyekkel estefelé az iskolai lobogóval az élen, végigvonultunk a falun a Kossuth-nótát énekelve. A falu végén a hősök sírjánál megállottunk. Szavalatok hangzottak el. Megkoszorúztuk a sírokat. Szem nem maradt szárazon. Az ünnepség, az iskolában folytatódott. Emléke e napnak kitörülhetetlenül bevésoódott lelkembe. Miért? Mert tevékenyen részt vettem benne."

Egy másik az áldozatkészségben megnyilatkozó hazafiság nevelő hatásáról így ír: „Édesapám résztvett a világháborúban, sokat mesélt a szenvedéseiről, de sohasem keserűséggel, bármikor szívesen hoz ma is áldozatot. Én is igyekszem áldozatot hozni". Az iskoláról így ír: „Az iskola sok olyan alkalmat teremtett, amely hazafias érzésemet elmélyítette. Ránevelt kisebb-nagyobb szolgálatokra. Megismertette velem nagyjainkat, a magyar értékeket, művészetet. Sokáig parasztnak tartottam a magyar népművészetet, ma örömmel utánzom, hogy otthonomnak magyaros jelleget adjak. A divat hatása alatt a jazzhóbort engem is elkapott, az iskola hatására bűnbánóan visszatértem a sírva-vigadó, szép dallamos magyar zene szeretetéhez, ápolásához."

Egy harmadik a nagypapa hatásáról így számol be: „Nagy-szüleim neveltek. Nagypám mély érzésű magyar ember volt. Már elemista koromban engem is erre nevelt. Tanulmányaimat ellenőrizte. Ha leckémet megtanultam, mesélt a szépséges Erdélyről, a Magas Tátráról. Olyan lelkesen tudott beszélni, hogy én is megszerettem hazánk szépségeit. Sokat beszélt harctéri élményeiről, a magyar katona kiválóságáról. Nemzeti ünnepeken feltűzte a nemzeti színű kokárdát és eljött az iskolai ünnepségre, ilyenkor éreztem, hogy

tényleg ünnep van. Otthon megbeszéltük, mit, miért ünnepeltünk. Sir domborul már drága jó nagyapám fölé, de úgy érzem, hazafiúi érzését átsugározta lelkembe."

Az iskola munkájáról így nyilatkozik: „Honleányi nevelésem érdekében az iskola nagyon sokat tett, a nemzeti ünnepek megülését, imádságokkal, hazafias énekekkel, olvasmányokkal, költeményekkel, a történelem, földrajz tanulásával, a nemzeti művészet megismertetésével. Különösen sokat kaptam a tanítónőképzőben. Itt a tanítások és az ünnepségek nagyon tartalmasak. A tanítási órák közül sok egy-egy ünnepségnél nagyobb hatást gyakorolt reám. Tanáraim lelkesedése, példája felrázott közömbösségemből. Itt eszméltem rá, hogy nem elég csak szóval szeretni hazánkat, tenni is kell érte valamit. Gondolatokat kaptam, mit tehetnék. Ezeket megkísérlem megvalósítani. Azóta nekem is támadtak eszméim. A mai idők nagyon leleményessé teszik az embert."

Egy Ó-Romániában nevelkedett növendékem így ír: „Nemzeti nevelésemet kizárólag szüleimnek köszönhetem. Hogy jól bírom a magyar nyelvet és most magyar nyelven győzöm a sok tanulást, szüleim érdeme, pedig a román iskola ugyancsak igyekezett belőlem kiölni a magyar érzést." E növendéket a szülők példája tartotta meg magyarnak, a magyar nyelv használata, ápolása által.

Egy kisebbségi vidéken nevelkedett tanuló így ír: „Nagy benyomást tett rám, hogy édesapám megmagyarosította a nevét akkor, a mikor a sváb községben szemére vetették, miért beszél magyarul, mikor a neve is mutatja, hogy német. Magyaros ruhát csináltattunk és büszkén hordtuk. Ha idegen gyártmányú írószekélyt vettem, megfedtek érte szüleim. Az iskolában jól megtanultam németül, de iskolánkívül csak magyarul szólaltam meg."

Ime néhány példa, hogyan vett részt már eddig is a szülői ház és iskola a nemzeti nevelésben. Korunkban, amikor a sors megdönti minden nemzet kapuját és bekiált: „Ha élni akartok, hozzatok áldozatot", fokozott mértékben szükséges a leányoknak is a hazaszoigálatára való ránevelése. Az ellenség a polgári lakosság, városok bombázásával a belső front megbontására törekszik. Jóidegzet, lelki erő, összefogás, kitartás, egymás segítése, a munka zavartalan lebonyolítása a helytállás feltételei. Testileg-lelkileg edzett leányokat kell nevelnünk, hogy megfelelhessenek a *honvédelmi munkakötelezettségnek*, amelynek értelmében mindenki köteles testi és szellemi képességeinek megfelelő munkát végezni. A honvédelmi munkakötelezettség alsó korhatára a nőknél a 16-ik életév.

Legelső teendő a *testi edzés*. Ennek legnagyobb ellensége az elkenyeyztetés. Akit a szélről is óvnak, nem fogja kiállani az élet viharát. Csak az edzett, egészséges ember tud veszedelem idején bátran viselkedni, akit kis fáradalomtól megkímélnek, nem edződik meg, gyenge lesz a nagyobb erő kifejtést kívánó munkára. Lemarad társaival szemben, aminek következtében elkedvetlenedik, elveszti önbizalmát, úrrá lesz rajta a mukaiszony. Tapasztalatom

szerint a leányok rossz gyaloglók. Futva nekiindulnak, de nem tartóak, aminek a gyakorlatlanságon kívül a meg nem felelő (magassarkú, mély kivágású) cipő az oka, amely nem ad támaszt a lábnak. Ünnepi kivonulások előtt mindenféle címen igyekeznek magukat a kivonulás alól felmentetni, mert irtóznak a gyaloglástól. Egyetlen ellenszere a fokozatos, mérsékelt, egyenletes gyaloglás gyakorlása. Fontos a természet szeretetére való ránevelés is, mert miközben a természetben gyönyörködünk, elfelejtjük a gyaloglás fáradalmait. A sportnak is általánosabbnak kellene lennie. 180 növendékünk közül csak 60 jár önként sportra.

Egy fiatal német tanárt, aki évekig élt Magyarországon, megkérdeztem egyszer, miben látja a legfőbb különbséget a magyar és német leányok között? Azt felelte: „A magyar leányok sokat költenek külsőségekre, ruhára, ondulálásra, manikűrre, kozmetika címen eltorzításukra, de nincs rendes turista- vagy sifelszerelésük, nincs motorcsónakjuk, vitorlásuk, biciklijük. A német leányok kevesebbet költenek ruhára, többet adnak sportra, azért egészségesebbek, acélosabbak.

A nők egészsége nemzeti érdek, szükséges, 1. hogy megfellehessenek istenadta rendeltetésüknek; 2. hogy a női munkaterületeken minél jobb munkát végezheszenek; 3. hogy a távollevő férfiakat a munkában helyettesíteni képesek legyenek, ha sor kerülne rá.

Nemcsak a testi, a *lelki erő* nevelése is szükséges. A lelki erő forrása a vallás. Veszedelem idején lelki nyugalmat csak az Istenbe vetett hit, bizalom és reménység ad. Hinnünk kell, hogy övélt el nem hagyja, ki mindnyájunk Édesatyja. A leányok vallásos nevelése lelki erő kútforrása, pajzs mindennemű bomlasztó törekvéssel szemben. Mihez kell lelki erő? 1. A kötelességteljesítéshez, 2. az engedelmességhez, fegyelmezettséghez, 3. a takarékosághoz, 4. az áldozatkészséghez. Vegyük ezeket sorra.

Ami a leányok kötelesség- és felelősségérzetét illeti, következő a tapasztalatom. A leányok látszólag szorgalmasabbak, mint a fiúk, de csak addig teljesítik kötelességüket, míg önző érdekükről, osztályzatukról, vagy érvényesülésükről van szó. Huzódoznak az áldozatot kívánó közérdekű munkáktól. Mászt ajánlanak rá, de maguk nem vállalkoznak. Az ily kötelesség elmulasztását könnyen veszik. Nem tudatos bennük a köznek okozott kár, nem érzik a számadás kötelezettségét. E hiányokon csak úgy segíthetünk, ha gyakoroljuk őket közérdekű munkák végzésében, ilyenek lehetnek a családban: kisebb testvér felügyelete, ruhagondozás, állat- és növényápolás, asztalterítés, házimunkák. Éppen a legjobb és legderebb édesanyák vétének e terén leányaik ellen, azzal a jelmonddal: „Legelőbb addig legyen jó dolga, míg idehaza van.” Felmentik mindennemű házimunka alól, pedig a munka ügyesít, a szellemi munka ellensúlyozására egészséges és a köz szolgálatára nevel. Az iskolai megbízatások, tisztségek kiosztásával, pl. dolgozatok beszédese, közérdekű dolgok kihirdetése, kiírása, krétakezelés, ablakkezelés,

közvagyon, pl iskolai könyvtár kezelése, feladatok közös megoldása, ünnepség rendezése, közös megbeszélése által nevelheti a kötelességérzetet. A munkát nem elég csak kiadni, számon is kell kérni, mert a számadás kötelessége fejleszti a felelősségérzetet.

A közösség érdeke megkívánja az *engedelmességet és fegyelmezettséget is*. A leányok látszólag jobb magaviseletűek, mint a fiuk, de oly fegyelmezetten nem képesek viselkedni. Nem kényszerű engedelmességről van szó, hanem a becsületérzésből fakadó engedelmességről és fegyelmezettségről. Szóaljon meg bennük a lelkiismeret, ha rosszat tesznek, szégyeljék magukat önmaguk előtt. A nyugodt lelkiismeret legyen jutalmuk, a felzaklatott büntetésük. Tegyük bennük tudatossá, hogy a szabadság kötelességekkel jár és csak az érdemli meg, aki élni tud vele. Adjunk nekik időnkint szabadságot, de azonnal vonjuk meg tőlük, ha visszaélnék vele. Az ily eseteket beszéljük meg velük, hogy belátásuk fokozódjék. Neveljük őket önfegyelmezésre. Fontos, hogy megtanuljanak tömegben is fegyelmezetten viselkedni. Napjainkban a légi riadó ezt különösen szükségessé teszi. A tömeg erkölcsi szintája mindig alacsonyabb, mint azoké, akikből áll, mert tömegben az egyén felzabadosul, úgy érzi, hogy ott elvész, azért felelőtlenül cselekszik.

Nemzetvédelem a leányoknak *takarékosságra* való ránevelése is. A hazának tesz szolgálatot, aki takarékoskodik anyaggal, energiával, idővel, pénzzel. *Anyaggal* takarékoskodik, aki kíméli a közvagyonot, elzárja a csepegő vízcsapot, lecsavarja az égve felejtett villanyt, nem éget több lámpát, mint amennyi szükséges, nem vesz ki többet a tálból, mint amennyit elfogyaszt, kíméli ruháját, használati tárgyait, íróeszközeit. Sokat tesz e téren a Diákkaptár, amely „Minden pénzt ér” jeligével neveli az ifjúság gazdasági érzékét, leleményességét, egyben közhasznú tevékenységet végeztet velük. Ma már rongy, papír, dugó, doboz, szög, drót, rossz kályhacső, lyukas fazék, régi ruha, gyümölcsmág, stb. nem kerül a szemétkosárba, hanem újabb formában elégít ki szükségletet. Követésre méltó annak a háziasszonynak példája, aki a hulladékgyűjtést és osztályozást a következő kedves módon végzi. Konyhájában malac képe látható, alatta két szó: Eszem, nem eszem. Eszem alatt a felsorolása mindannak, amit a malac fogyaszt: burgonyahéj, tökbél, stb. Nem eszem rongyot, papírt, szeget, dugót stb. Ezek alatt két edény, az egyik beosztásos a hulladékok osztályozására. Csekélység, de anyagot ment meg, ami ma fontos nemzeti cselekedet. A Diákkaptár szép munkájáról egy 1940-ben megjelent kis könyv számol be, 29.000 kis diák 700.000 pengője címen. Ebből csak azt kívánom kiemelni, hogy 1928 telén Debrecen 9 iskolájának tanulói azt a feladatot kapták, mutassák meg, ki tud előteremteni 10 pengőt a maga erejéből. Négy hónap alatt 6424 P-t szerzett a debreceni ifjúság. 1938-ban már 1019 különféle pénzforrást fedeztek fel a diákok. Hogy mennyivel jobban becsüli a pénzt, a ki maga szerzi meg, hogy mennyire fokozódik annak öntudata, aki saját keresetéből tud segíteni, aki érzi, hogy a köznek használn, nem

szükséges bővebben fejtegetni. Újabban hajózási részvénytársaságba vonta bele a Diákkaptár a leányokat is. Vontató gőzöst és uszályt járat a Dunán, amelyen fát szállítanak. Takarékosagra nevel, mert a részvényhez szükséges pénzt munkával kell előteremteni, fokozza a vállalkozó kedvet és nemzeti cselekedetet végez, mert hozzájárul a dunai magyar forgalom növeléséhez.

Nemzeti szolgálat az *energiakímélés* is. Energiát takarít meg, aki türelmes, nem panaszkodik, nem izgat másokat rémhírekkel, nem fecseg, hanem tud hallgatni, nem óhajtja, ami nincs, hanem örül annak, ami van, kíméli másnak idegeit, a zongorát, rádiót nem teszi mások kínzóeszközüvé. Fontos, hogy a leányokat erre a tapintatra ráneveljük, hogy békés, derűs nyugalmat tudjanak maguk körül teremteni, mert az mások erőforrása lehet. A csend, a nyugalom az otthonban különösen háború idején fontos.

Nemzeti szolgálat az *idő kímélése*. Az idő pénz, tartja a közmondás, az idő több mint pénz, mert az elvesztett vagyon visszaszerezhető, de a lefolyt idő nem tér többé vissza. A leányok szeretik haszontalan fecsegéssel elvesztegetni az időt. Neveljük őket rá, hogy nyelvük helyett inkább a kezük járjon, vagy nyelvükkel versenyt mozogjon a kezük. Beszéd közben sokféle kézimunka végezhető. Ne vesztessék a percek, mert azokból állanak az órák.

Nemzeti érdek a leányoknak *takarékosságra* való ránevelése is. A család jóléte nagyrészt a nő beosztásától, takarékoságától függ. Ő a konzerváló, megőrző, megtartó erő. Neveljük a leányokat vágyaik, igényeik mérséklésére. Ne vegyenek meg mindent, amit meglátnak. Fontolják meg jól szükségleteiket, osztályozzák azokat, ne adjanak ki mindent, gondoljanak rosszabb időkre.

Lelki erő kell az áldozatkészséghez is, „áldozatban van a hazafiság,” mondotta Széchenyi. Az áldozatkészségre a lányokat is rá kell nevelni. Áldozat van az önzetlenségben, lemondásban, a munkatöbblet vállalásában. Az önállóság és leleményesség skálája az áldozatkészség terén rendkívül nagy. A leghatásosabb nevelőeszközök egyike az édesanya áldozatkészsége. Kisebb áldozatos cselekedetekben a család is gyakorolhatja a leányokat, pl. a nagyobbik lemond a kisebbik javára, otthon marad, hogy édesanyja elmeheessen. Könyveiből, játékszereiből, holmijából ad másoknak. Az iskola a szociális érzés nevelésével és jócselekedetek gyakorlásával szolgálja a célt. Felsorolom, hogy intézetünk növendékei hogyan próbálták meg hazaszeretetüket cselekvőleg nyilvánítani. Hálás köszönettel venném, ha közölnék, hogy a felsoroltakon kívül mit tettek más intézetben, így kölcsönösen tanulunk egymástól.

A tehetségesebbek kötelességüknek tartották a gyengébbek segítségét a tanulásban, a fegyelem, rend fenntartásában a felsőbb évesek segítőtársaink voltak, a reájuk bízott tisztségeket, megbízásokat: a főhetes, hetes, hálói, ebédlői, virág gondozói, egyesületi stb. tisztséget igyekeztek lelkiismeretesen ellátni. Vállalkoztak önkéntes munkára, vállaltak munkatöbbletet, szorgalmi feladatokat. A közvagyonnak nemcsak kímélését, de gyarapítását is kötelességüknek tartották,

pl. magukkészítette kézimunkával díszítették az intézeti ebédlőt. A nappali szobák virágtartóira magyaros motívumokat festettek. Magyaros asztalterítési versenyt rendeztek, gondozták az intézet virágait. Az összetartozás erősítésére résztvettek az intézeti jelvénytárgyakon. A legsikerültebbet megcsináltattuk és büszkén hordják figyelmeztetőül; a jelvény az én becsülete, az iskola becsülete és a nemzet becsülete. Sokat tettek a magyar nyelv tisztaságának védelmére. Intézetünk kezdte a kis osztályzások beszerzését, a tiszteletadást a kis lobogó előtt a munka megkezdésekor és végeztével. Nemzeti propagandát szolgált a külföldi levelezés, az albumok küldése. Hazánk történelmét, irodalmát, művészetét, iskolaügyét ismertették, hogy barátokat szerezzenek hazánknak. A finn-magyar rokonság ápolására is sokat tettek, résztvettek finnnyelvi tanfolyamon, hogy a nyelv által közelebb férkőzzenek testvéreink szívéhez. Betegápolási tanfolyamot végeztek, hogy szükség esetén ezen a téren is segíthessenek, szolgálhassanak. Ifjúsági Vöröskeresztünk szép jelszavát követve: „Mindenki annyit ér, amennyit embertársainak használni tud”, gyakran segítették a támogatásra szorulókat. Hogy megtaulják leküzdeni tartózkodásukat a szegényebb néposztállyal szemben, megtalálják az útát elkérgesedett szívékhöz, eltalálják velük szemben a hangot, nemcsak az iskola falain belül voltak „kismamák” szegénysorsú gyakorlóiskolai tanulóinknak, hanem otthonukban is meglátogatták őket, megismerkedtek a szülőkkel, tájékozódtak a viszonyok, kereseti lehetőségek felől. Megtanultak együttérezni a nyomorgókkal, de viszont elítélni a munkakerülőket, a társadalom együttérzésével visszaélőket. Nemcsak hirdették, de gyakorolták is: „jobb adni, mint kapni.” Gyakorlóiskolai szegénysorsú tanulóinkat szeretettóráival látták el. Megfoldozták ruhájukat. Újat varrtak nekik. Több ízben szeretetcsomagokkal ajándékozták meg őket. Az elárgott tanítónőknek karácsonykor pénzadományt és csomagot juttattak. Évek hosszú sora óta karácsonyfát küldöttek a hajléktalanok és aggok menhelyére. A kis erdei lakókat karácsonyi ajándékokkal látták el. A gyermekhéten bekapcsolódtak „Gyermek a gyermekért” mozgalomba. Hogy mosolyt csaljanak a gyermekek ajkára, szórakoztató délutánt rendeztek tiszteletükre, utána megvendégelték őket. Résztvettek a „Gyermeknyaraltatásban.” Vasárnap délután előadást rendeztek a Munkásnők Otthonában, hogy az utcán való ödöngéstől és káros szórakozásoktól elvonják őket. Felkeresték a Kozma-utcában levő Józsmaszételepet. A munkások gyermekeit édességgel ajándékozták meg. Elbeszélgettek a szülőkkel, rájöttek, hogy a jó szó gyakran többet jelent a pénzadománynál. Bár egyikük sem dúskál földijavakban, készséggel adakoztak az árvízkárosultak javára. Különösen megnyitotta szívüket és leleményessé tette a háború. A Felvidék visszacsatolásakor nemzeti zászlót vittek ajándékba a krasznahorkai iskolának. Ládaszámra gyűjtöttek olvasókönyveket, tankönyveket, ifjúsági olvasmányokat, taneszközöket a tanulók számára. Látogatásuk alkalmával magyar dalra, népi játékokra tanították meg őket. El látták diákcsemegeivel. Az iskolát megajándékozták Magyarország

térképével. „Magyar a magyarért” mozgalomba úgy kapcsolódtak bele, hogy ősztől karácsonyig lemondtak a bennlakók az uzsonnáról, a bejárók zsebpénzükből adakoztak. Nyilvános előadást rendeztek, jövedelmét a felvidékieknek juttatták. Ezer darab nemzeti színű csokrot kötöttek. A „Magyar Házak” javára egy ünnepség jövedelmét küldötték el. Mindezt megismételték Erdély és a Délirész visszacsatolásakor. Az egyik testvérintézet betegszobáját felszerelték. Egy sportünnepély jövedelmét egyik erdélyi iskola tornafelszerelésére fordították. Szegény erdélyi gyermekeknek rendbehozott ruhákat és játékszereket küldöttek. Önkéntes bőjtöt vállaltak, lemondtak cukorkáról, moziról, ondulálásról, tizóraidról, farsangi szórakozásról, csak hogy segíthessenek. A telepítő mozgalom céljaira 1564 pengőt adtak, ami egy népes családot házhoz, kerthez, szóval boldogsághoz juttatott. A hívó szó „Jöjjetek kalákába” nem talált nálunk sem siket fülekre. Játékot készítettek harctéren küzdők gyermekei részére. Csecsemőkelengyét kis magyarok számára. A katonáknak szőrmét, meleg ruhaneműt gyűjtöttek és készítettek. Fehérneművarrást, foltozást, tépéskészítést vállaltak. A harctéri karácsonyi szeretetsomagokba cigarettát, süteményt, mosdókeztűt, fogkefét, képet, imakönyvet és más effélét juttattak. Az ízléses szép csomagolást vállalták. A sebesült katonák szórakoztatására újságot, folyóiratokat gyűjtöttek, műsoros délutánt rendeztek és megajándékozták őket. Névnapi megváltásból és „Néma farsang” címen 235 P-t küldöttek a szomszéd vöröskeresztes kórház katonáinak, hogy azok, akik polg. isk. vizsgát akarnak tenni, könyveket, füzeteket vehessenek. Egy fiatal falusi fiúnak 100 P-t ad belőle a parancsnok, hogy földbérlethez juthasson. Két, 11 gyermekes családot állandóan segítenek. A harctéren elesett hős Máthé Viktor honvéd szakaszvezető 3 éves kis fia intézetünk neveltje. Az értelmes, kedves gyermeket édesanyja be-behozza, növendékeink nagy öröme. Lakbérét is kifizetik időnkint. A felsorolt esetek is bizonyítják, hogy már sokat tettünk, de még sokkal többet kell, hogy tegyünk. A leányoknak arra is rá kell eszmélniök, hogy nem lehet válogatni a munkában, hanem oda kell, hogy álljanak és azt végezzék, ahol a legnagyobb szükség van rájuk és legtöbbet használhatnak. Aki anyagiakban szűkölködik, adjon jó szót, szeretetet, gondolatot, munkát.

Igen szépen oldják meg a szegény családoknak, főként a harctéren küzdők hozzátartozóinak gondozását Sopronban. A jobb módú családok elvállalják egy-egy szegény család erkölcsi, anyagi támogatását. Meglátogatják őket, segítenek a gyermekek gondozásában, ételmezésében, ruházásában. Elintézik a család ügyes-bajos dolgait. Havonta egyszer meghívják a gyermekeket fürdésre, uzsonnára. A szentestén karácsonyfát állítanak a szerény kis hajlékban és legalább egy órát ünnepelnek velük. Az ilyen családok leányaiban a szülők példájára már korán kifejlődik a cselekvő hazaszeretet. Az egyik szegény asszony így nyilatkozott: „Olyan nyugodt vagyok, mióta tudom, hogy nem vagyok elhagyatott. Ha bajban vagyok, van

kihez fordulni." A társadalmi ellentétek kiegyenlítése simán történik ily cselekedetekkel.

Újabban sokat tett a cselekvő hazaszeretet érdekében két szervezet: a Leánylevente Egyesület és az Önkéntes Nemzeti Munkaszolgálat.

A Leánylevente Egyesület 10-től 19 életévig az iskolai nevelés keretén belül készíti elő a leányokat a haza szolgálatára. A főzést, mosást, gyermekgondozást, öregek és betegek ápolását, gazdasági munkák végzését, parlagon heverő területek megmunkálását, olajos magvak termesztését is felvette tervezetébe. Olyan munkákban gyakorolja a leányokat, amelyek által megkönnyítik a küzdők dolgát. Idején érkezett élelem, tiszta, javított ruha, a megfelelő helyre eljuttatott a posta, a harctéren küzdők családtagjainak gondozása, mind-mind fontos tényezője a küzdők lelkinyugalmának.

Az Önkéntes Nemzeti Munkaszolgálat szintén igen jó iskolája a leányok tettrenevelésének. Újabb, nálunk kevésbé ismert mozgalomról van szó, azért röviden ismertetem. Neve: Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Önkéntes Nemzeti Munkaszolgálata. Főparancsnoksága V., Klotild-utca 10/c. A munkaszolgálatra jelentkezhetnek 16-ik életévüket betöltött középiskolai és tanítónőképző intézeti növendékek is. A jelentkezés „Jelentkezési lappal” történik, melyet iskolája igazgatójától kap a növendék. A rovatokat kitölti, megjelölheti, hogy az első vagy második időszakra, hova, kikkel kéri a beosztását. Az első időszak tart június 25-től július 30-ig. a második augusztus 1-től szeptember 5-ig. Összesen 35 nap. A jelentkezési lapot beleegyezése jeléül a szülő is tartozik aláírni. A lapot az iskola igazgatója ajánlással továbbítja a főparancsnoksághoz. Intézetünk csak V. éves növendékeket ajánl. Munkatáborok vannak leányok számára a Felvidéken Kassán, Jászón, Erdélyben Kalotaszeg vidékén és a Délvidéken a visszatelepített bukovinai székelyek falvaiban.

A leányok köépületben, rendszerint iskolában laknak. Táborigyákon háltnak, ágyneműt nem kell vinniök. Kapnak naponta négyszer bőséges ételmezt és kis fizetséget; akik már másodszor vannak munkatáborban, azoknak dupla napidíj jár. Betegség esetén díjtalan gyógykezelésben részesülnek. Kincstári ruhát kapnak, mely áll fehérbabos, piros karton ruhából, ugyanolyan fejkendőből, két fehér ingvállból, zöld kötényből, homokszínű bőrcipőből, két pár magas, két pár rövid harisnyából, egy posztó körgallérből csuklyával. A vidékiek Budapestre 66%-os utazási kedvezményt élveznek, innen munkahelyükre ingyenes az utazás.

Szervezete: van főparancsnoka. A munkatábor a vallás- és közoktatásügyi és a honvédelmi minisztérium alá tartozik. Tisztviselők: főelőadó, a körzetvezető, a táborvezető és helyettese, a pajtáság vezető és helyettese, a tábortűz vezető, az egészségügyi munkaszolgálatos, a gazdaságvezető és két szakács. Egy-egy csoport pajtáság vezetője a pajtáság-vezető. Vannak továbbszolgálatosok, akik már többször voltak táborban és jelvényükön

annyi csillagot viselnek, ahányszor táborban voltak. Végül vannak a munkaszolgálatosok. Van négy naponként váltakozó tisztség. Ezek: 1. a napos, 1 napig ő a munkaszolgálatosok parancsnoka, éjjel 1 óráig virraszt, 4-kor kel. Ismernie kell a tábor állapotát, hogy arról bármikor jelentést tehessen. Vezeti a napos könyvet. 2. Az ügyeletes: a napos helyettese. Éjjel 1-től 4-ig virraszt. Ő kelti fel a napost. 3. A kéttagú készülség: a szakácsoknak segítenek, fát vágnak, vizet hordanak, terítenek, felszolgálnak, mosogatnak, törülgetnek stb. A tisztségváltás délután 2 órakor történik. A táborszellem katonás, fegyelmezett. Minden pontosan időhöz és formához kötött. Jelszó: munkaszolgálat országépítés. Jelvényük ásóalakú pajzsban hármassal halmon kiterjesztett szárnyú turul. Köszöntésük: Áldásos munkát! A napirend reggel 5-kor ébresztő. 5 óra 5 perckor 5 perces torna, mosdás, teremrendbehozás, ágyazás, mérnöki pontossággal. Háromnegyed 6 órakor ima, 6-kor reggeli. Utána sorakozó. A táborzászló felhúzása, fél 7 órakor indulás a munkahelyre, ki-ki a beosztott családjához, ahol délután 2 óráig mindennemű munkában segít. Mindenki visz magával tizórait és kulacsában vizet, mert a családnál semmit sem szabad elfogadnia. 2 órakor bevonulás a táborba. Jelentkezés. Tisztálkodás, kihallgatás. Utána tisztségváltás, ebéd. 3-tól 4-ig kötelező fekvés és hallgatás. A silencium megszegéséért a kimenő megvonása jár. 4–6-ig hetenkint 3-szor nemzetvédelmi előadást tart a táborvezető egészségügyi, jogi vagy néprajzi kérdésekről. Pénteken délután nincs pihenő, hanem közmunka. Pl. az országzászló körül a föld kapálása, a virágok gondozása, öntözése, esetleg a bevonultak helyett mezei munka végzése. Szombat délután táborrendezés van: súrolás, mosás, nagytakarítás, a tábor csinosítása. Utána bevásárlás céljából kimenő. Kedden és csütörtökön vacsora után van a zárt tábortűz. Ilyenkor készülnek a nyilvános tábortűzre, amelyet szombat este tartanak. Idejét kidobolják a faluban. A táborvezető beszédet intéz a falubeliekhez. Ének, szavaltat, tánc, tréfás számok, játékok, ügyességek szerepelnek a műsoron. Vasárnap ébresztő 7-kor. Kötelező istentisztelet. Pihenő vagy kirándulás. Minden este 6 órakor van a napi parancs. Utána postakiosztás, ima, tábori zászló bevonása, vacsora, 9-kor van a takaródó. Ilyenkor a katonai takaródó dallamára éneklük:

Hála az Egeknek, hála,
Bujhatunk az ágyba,
A jó szalmazsákra.
Vége már a napnak, a tábor elhallgat,
A néma udvaron csak a napos ballag.
Aludjunk csendesen, álmodjunk szépeket,
Szép, csendes jó éjszakát!

Mire nevel a munkaszolgálat? Rendre, pontosságra, fegyelmezettségre, feltétlen engedelmességre, munkaszeretetre, másokon való segítésre, a közösség iránti kötelességek teljesítésére. Az alkalmazkodásnak, a pajtási összetartásnak, a szeretetnek kútforrása. Alkalmat ad a városi ifjuságnak a falu és nép megismerésére, meg-

becsülésére. Testileg edz, ügyesít, lelkileg üdit, nemesít. A cselekvő hazaszeretetet kitűnő iskolája. Az így nevelt leányok váltják valóra Deák Ferenc szavait: „Midőn a legszentebb érdekek védelmében landadni kezd már a férfiak ereje, midőn az elszánt akaratot is megrendítik a viszontagságok: akkor a nők lelkesedése nyújt ösztönt a kitartásra s ezáltal új erőt a küzdelemre!”

Dr. Jelitainé dr. Lajos Mária.

Szülők Iskolája a tanítóképzés szolgálatában.

Iskolánkívüli népművelésünk keretein belül az utóbbi években egyre nagyobb teret kaptak a különböző tanfolyamok, előadássorozatok az egymástól meglehetősen független közművelődési előadások helyett. Ezek a tanfolyamok azonban legtöbbször a cselekedtetés, ügyeskedés (kosár-, csuhéfonás, főzés, varrás, kézimunkázás stb.), alapismeretek nyújtása (analfabéta, számolási, szépolvasási tanfolyam stb.) és a kedélyképzés (népdal, zene, tánc stb.) köréből kerültek ki s amennyiben nevelési tanfolyamot rendeztek is valahol, annak tárgya leginkább a csecsemőápoláshoz kapcsolódott, néhol pedig a serdülőkor, a középiskolás ifjúság problémáit fejtegették. Csak a legritkább esetben fordult elő, hogy 6—14 éves gyermekek nevelésével kapcsolatban sorozatos előadásokban a közönség széles rétegeit érdeklő szülői tanfolyamokat rendeztek volna, pedig erre van az édesanyáknak és édesapáknak legnagyobb szüksége.

Ezt a hiányt igyekeztünk pótolni az idén Kiskunfélegyházán, amikor 1943. év két utolsó hónapjában elemi iskolás gyermekek szülői számára „Szülők iskolájá”-t rendeztünk.

Heti négy órában összesen 20 előadásban lélektani, vallás-erkölcsi, nemzetnevelési, családvédelmi kérdések fejtegetése mellett gyakorlati tanácsadó formájában időszerű nevelési problémák megvilágításából, megvitatásából állott a műsor.

Az előadások összeállítása nem tartozott az egyszerű feladatok közé, egyrészt a résztvevő szülők és érdeklődők társadalmi sokrétűségéből eredő különbség, másrészt az előadásokon résztvevő tanítónő-, és tanítónövendékek előtt való példamutatás miatt.

Hogy a tárgykörök megválasztásával, a gyakorlati és elméleti előadások színvonalával elértük-e az eredményt a szülők körében, annak megvilágítására elg csak annyit mondanom, hogy a megjelentek száma minden alkalommal 350—400 között mozgott. A szervezési, rendezési kérdéseket sem akarom itt most fejtegetni, hanem arra szeretnék néhány gondolatban rámutatni, hogy mit jelentett ez a szülők iskolája a jövő tanítóinak.

Azt gondolom, hogy e kérdésre a feleletet csak ők adhatják meg s ezért a következőkben a kiskunfélegyházi Constantinum r. k. tanítónőképző és az áll. tanítóképző-intézet növendékeinek előttem fekvő sok-sok beszámolójából ragadok ki néhány részletet.

1. *Mit tanultak növendékeink a szülők iskolájában?* Erre a kérdésre a legmegkapóbb feleletet kétségtelenül az az V. éves adta, aki röviden ennyit írt: „Megtanultam hinni a tanítás diadalában!” Beszámolójában más helyen a következőkben magyarázza meg e kijelentésének okát: „Félegyháza közönségéről mindenki tudja, hogy mennyire idegenkedik a tudományoktól s valami csodálatos módon ezt a tanfolyamot mégis hétről-hétre többen látogatták. Azt gondolom, hogy az előadások tárgya s főként a módja tette közkedvelté és eredményessé a szülők iskoláját.” (V. L.)

Igen szép meglátása van R. F.-nek: „Meganultam becsülni a szülőket! Becsülöm őket, mert eljöttek a mozi helyett, eljöttek irodai munkájuk után, munkaasztaluk, paduk mellől, ahol egész nap dolgoztak s megfeszített munkájuk utáni pihenésüket áldozták fel gyermekükért!”

A jövő szempontjából értékes R. I. beszámolója: „A szülők iskolájából mint legfontosabbat azt tanultam meg, hogy mi módon, milyen körülmények között lehet megteremteni szülő és nevelő közt a nevelési eljárás párhuzamát. Láttam azt, amit soha nem gondoltam volna, hogy nevelési tárgyú előadássorozaton ilyen nagy számmal és érdeklődéssel vegyenek részt a szülők.”

A jövőbe lát P. A. is, amikor így ír: „Nekem mint maholnap kész tanítónak a legnagyobb jelentősége az volt a szülők iskolájának, hogy rengeteg anyagot kaptam a majdan általam megtartandó szülői értekezletek műsorának összeállításához.”

2. *Mi a véleménye a növendékeknek az előadások módjáról a jövő munkájuk szempontjából?* „Mint leendő tanító két szemszögből figyeltem és hallgattam az előadásokat. Az egyik, hogy mire kell főként kioktatni a szülőket, hogy a családi és iskolai nevelés ne kerüljön egymással szembe; a másik, hogy miként kell egy ilyen előadássorozatot megszervezni.” (E. A.) „Elsősorban is megkapott az előadások tartalmi egybekapcsolódása. Láttam, hogy a szülők is szívesen tanulnak, ha szakavatott vezetők állanak eléjük. Úgy láttam, hogy előadó hölgyek és urak egyrésze az értelmén keresztül nyújtotta át nagyrészt az ismereteket s ezek felfogása neveléstani alap nélkül bizony nehéz. Azt hiszem, a hallgatóság zöme ezen alap hiányával jött a szülők iskolájára és lehet, hogy nevelési alapismereteket most hallottak először, ezért volt nagy sikere a gyakorlati tanácsadónak.” (F. J.) „Megtanultam, hogyan kell a szülőket nevelni az iskola és a szülői ház kapcsolatainak helyes kialakítására. Láttam, milyen örömmel hallgatták a szülők a gyakorlati tanácsokat. Én is így fogom csinálni!” (U. A.) „A szülők iskolájának fontosságát és gyakorlati hasznát én is felismertem. Ezért szeretném falumban megvalósítani! Főleg a gyakorlati irányú nevelési tanácsokra helyezem a súlyt, mint ahogy ezt én is láttam.” (B. P.)

E néhány szemelvényből is megállapítható, hogy növendékeink meglátták az előadások módjának lényegét s megéreztek, hogy egy ilyen nevelési tanfolyamot nem lehet száraz, tudományos hangú előadásokkal teletűzdelni. Mint az előbb idézett F. J. írása bizo-

nyítja, akad azonban olyan növendék is, aki nem érzi meg, hogy „még az egyszerű emberekhez sem lehetünk mértéktelenül leereszkedők előadásainkban.” Ez a jelenség azonban csak egyedülálló s a többség már eleve kész tervet dolgozott ki magának az előadások módjával kapcsolatban. Például G. V. így gondolkozik: „A falu népe, ha észreveszi, hogy jót akarnak neki és szívesen foglalkoznak vele, nagyon hálás. Legelőször tehát megismerném a falu népét. Beszélgetnék velük munkaközben. Ezek után kezdeném a szülők iskolájának rendezését. Nem tervszerű, merev keretek között tartanám ezt az összejövetelt, hanem barátságos, hangulatos előadással. A nép a jóakaró közvetlenséget sokkal hálásabb szívvel és nagyobb érdeklődéssel fogadja, mint a magas szónoklatokat. Az előadások során elmondanám a helyes nevelési módokat, eszközöket, mert a falusi szülők legtöbbször nem ismerik gyermekük lelkét, hajlamait. Gyakorlati egyszerűséggel terelném figyelmüket ezekre a fontos kérdésekre. Ezirányú lelkiismeretes munkámnak kell, hogy eredménye legyen!”

Ez a beszámoló átvezet bennünket a következő kérdésre 3. *Van-e szükség tanyán, falun szülők iskolájára?* A legtöbben megérezték a szülők iskolájának jelentőségét s így írnak: „Sok szülő nevel, talán jól is, de nem tudatosan. A tudatosság hiányzik a szülőkből. A szülők iskolája nekem azért tetszett, mert sok-sok hasznos felvilágosításával előbbre vitte a szülők bekapcsolódását a tudatos nevelésbe. Úgy gondolom, erre faluhelyen méginkább szükség van, azért rendezek szülők iskoláját!” (J. I.) „Ha falura, vagy tanyára kerülök, okvetlenül rendezek szülők iskoláját. Ha egyedül leszek, magam fogok neki, mert nagyon helyes és okos gondolatnak találom.” (P. É.) „Falusi szülők nem igen hallanak újabb nevelési módokról s így sok hibát követnek el gyermekeik nevelésében. Szeretem a falut és szeretném, ha egy magyar falu az én nevelésemmel jutna előbbre valami kicsivel!” (H. I.) „Valószínűleg hazakerülök a falumba tanítónőnek és ott ismerem már a nevelési hibákat. Szeretném, ha a szülők iskolájával a nevelési ferdeségeket javíthatnám!” (K. V.)

4. *Rendeznek-e növendékeink szülők iskoláját?* A beszámolókból örömmel lehet megállapítanunk, hogy nemcsak meglátták a célt, az előadások szükségességét növendékeink, hanem az előadásorozat nyomán elhatározások is keletkeztek lelkükben, amiből csak néhányat idézek: „Fő törekvésem lesz, hogy rendezzek egy szülők iskoláját! Nagy könnyebbség, hogy már tudom, milyen irányelveket kell szem előtt tartanom, milyen tárgykörből kell előadásaim összeválogatni. Megtanultam azt is, hogyan kell beszélni a tanítónak az édesanyákkal és édesapákkal.” (M. Z.) „Az egyszerűbb embereknek jól esik, ha törődnek velük. Mivel a társadalom minden rétegéből jönnek össze, a köztük lévő társadalmi különbség is némileg eltűnik. Ezért rendezek majd szülők iskoláját!” (O. M.) „Okvetlenül rendezek majd falumban szülők iskoláját! Talán nem lesz majd nagystilű. Egyszerű kis tanteremben beszélgetek majd tanít-

ványaim szüleivel, előadó is lehet, hogy csak magam leszek. Annál jobban törekszem majd, hogy nyújtani tudjam egyedül is mindazt, amire látom, hogy szükségük van!"

Ezek mellett a szép elhatározások mellett természetesen van olyan is, aki csak azért akar hasonló előadásokat rendezni, hogy megszerettesse magát, vagy mint a másik írja, mert manapság „divat a néppel foglalkozni!" K. E. pl. így ír: „Jó előadói készséggel megáldott ember még az egyszerű beszéddel is megnyeri hallgatóit és eredményt ér el. Én nem tudok előadni, tehát nem mernék szülők iskoláját rendezni. Inkább vagyok hallgató és csendben dolgozó eredményes magyar, mint nyilvánosság előtt szereplő rossz előadó!" Ezek a megnyilatkozások csak megerősítik, hogy növendékeink beszámolóí öszintén és minden befolyásmentesen készültek, hiszen nagyrészükkel semmi kapcsolatban sem vagyok s remélhetjük, hogy a sok szép elhatározás tetté érik majd.

5. *Mi a véleménye gazdász tanítójelöltjeinknek a szülők iskolájáról?* Iskolánkban ez évben beosztást nyertek az V. évfolyamba olyan mezőgazdasági középiskolában érettségit tett gazdászok is, akik gazdasági szaktanítók akarnak lenni. Talán nem lesz érdektelen véleményüket ideiktatni: „ Minden előadást nagy érdeklődéssel hallgattam végig, mert pedagógiából így is hiányaim vannak." (F. M.) „Jóformán e néhány óra alatt többet tanultam, mint egész nyáron pedagógiából." (U. J.) „Nagy élvezettel hallgattam az előadásokat már csak azért is, mert kikapcsolódtam egy kicsit a mindennapi diákélet alacsonyívójúságából. Mint férfi hallgattam az előadásokat!" (Cs. I.) „A szülők iskolája nekünk is iskola volt, mint jövőendő nevelőknek és szülőknek!" (F. J.) „Ha ezek az előadások nem lettek volna, az életben a magam erejéből sokszor talán keserű csalódások árán jöttem volna rá arra, amit itt kellelmesen, szórakozva, könnyedén tanultam meg!" (v. M. I.) „Az előadók mindennapos problémákra feleltek. Végre érthető és helyes útmutatást kaptunk a nevelés terén." (Sz. F.)

Ezen néhány beszámoló igazolja, hogy a Szülők Iskolája szervezése nem volt hiábavaló a tanítóképzés szempontjából városunkban. Azt hiszem, ha ezt a gondolatot más intézetben is megvalósítanák, gyakorlatiasabb lenne tanítóképzésünk.

Szamosfalvi Imre, Kfélégyháza.

AKIK ELMENTEK.

Barcsai Károly.

Barcsai Károllyal a magyar tanítóképzés kiváló egyénisége szállt sirba. Egyike volt azoknak a keveseknek, akik a tanári pályát tanítóskodással kezdték. A tanári oklevél megszerzése előtt 6 éven át a bajai evang. elemi iskola vezetője és osztálytanítója volt. Ennek a hat gyakorlati évnek sok sok értékes tapasztalatával irányította és készítette elő tanítványait hivatásukra.

A polgári iskolai tanárképző-intézetben dr. Pauler Ákos tanítványa, aki filozófiai előadásaival olyan hatással van Barcsai Károlyra, hogy amikor a tanítóképző-intézeti tanárok kollégiumába felvételét kéri, a pedagógiai szakot választja. Itt bensőséges kapcsolat fejlődik ki közte és dr. Fináczy Ernő, a pedagógia nagynevű tanára között és

ezek a kapcsolatok az egyetemi évek után is megmaradtak.

Barcsai Károly első tanítóképző-intézeti tanári állomása Losonc (1907), de a következő évben már a temesvári állami tanítóképző-intézet tanára. Innen kerül a máramarosszigeti állami tanítóképző-intézethez, ahol már szeretett tárgyát, a pedagógiát tanítja. Máramarossziget hamarosan meglátja benne a komoly és képzett pedagógust, de meglátja az irodalom iránt érdeklődő férfiút is és így lesz az ottani Szilágyi István Irodalmi Kör, a Máramarosszigeti Tanügyi Kör és a Máramarosszigeti Általános Tanítóegyesület választmányi tagja, aki a fenti egyesületek életében élénk részt is vesz. Dolgozik irodalmi téren, felolvasásokat és szabadelőadásokat tart.

A trianoni döntés őt és családját földönfutóvá teszi. Így kerül a győri állami tanítóképző-intézethez a legnehezebb viszonyok között. Lakást nem kap, családjá vágonban lakik, a kényelmes családi otthont felváltja egy üres szoba, de Barcsai Károly nem panaszkodik, nem zúgolódik, boldog, hogy dolgozhat, a munka öröme feledteti vele a mostoha körülményeket.

Győrben szintén a pedagógiai tanszéket tölti be, egészen 1936. április hó 1-ig, nyugdíjazásáig. Itt is bekapcsolódik a város életébe. Győr sz. kir. város Iskolánkívüli Népművelési Bizottságának választott, Győr-, Moson-, Pozsony köz. e. e. vármegyék öttagú Érdekeltségi Népiskolai Bizottságának a közoktatásügyi miniszter által kijelölt tagja. Hamarosan szeretett egyháza, a győri evang. egyházközség munkájából is részt kér, mint presbiter és iskolaszéki tag.

Mint nevelőnek egész élete példaadás. Finom modora, szerény, halkszavú, nem törtető egyénisége nagyban hozzájárul növendékei uri magatartásának kialakításához. Mély vallásossága, igaz hazafisága, hivatásszeretete, pontossága, lelkiismeretes, munkás egyénisége, nagy akaraterője hatással volt az ifjú tanítónemzedék erkölcsi magatartásának a kifformálódására. Egyéni és családi élete mindenkor példaként állott tanítványai előtt. Mint tanár a pedagógiai tudományoknak volt széles körben ismert

terjesztője, tanára és irodalmi művelője. Ezért volt a magyar tanítóképzésben jelentős szerepe. Az ország sok száz iskolájában az ő pedagógiai óráján szerzett ismeretek alapján tanítják volt növendékei a magyar gyermekket, formálják a magyar jövőt. Így Barcsai Károly szelleme ott él továbbra is a magyar pusztákon, falvakban és városokban.

Allandóan dolgozik a pedagógiai irodalom terén, sőt egyes magyar irodalmi kérdésekkel foglalkozik irodalmilag is. Ilyen irányú dolgozatainak száma meghaladja a 100-at. A jól végzett munka tudata tette nyugodtá és derüssé egyéniségét. Békét, szeretetet, barátot kereső lelke hozta meg számára a közös munka összhangját, munkatársai baráti megértését és ragaszkodó szeretetét, amely mint kedves munkatársat és jóbarátot mindég körül vette, ünnepélyes keretek között legutóljára 1938-ban, amikor a közoktatásügyi miniszter úr igazgatói címmel tüntette ki.

Josipovichné Németh Irma.

Dr. sályi Veress István.

Ide s tova egy esztendeje lesz, hogy dr. Veress Istvánt, a debreceni református Kollégium tanítóképző-intézetének volt igazgatóját eltemettük. Hosszú betegeskedés után 1943. augusztus 5-én váltotta meg a halál hosszú földi szenvedéseitől. Akkor már az alma mater üres volt. A tanárok, a növendékek a pihentető vakáció örömeit élvezték, amikor utolsó útjára kísérte az itthonmaradt kis sereg és átadta földi maradványait a Nagyerdő kellős közepén fekvő köztemetőben az anyaföldnek.

1871. november 2-án született Dengelegén, tanító-családból. Tanulmányait, elemi iskoláinak elvégzése után, a debreceni Kollégium gimnáziumában végezte s utána a teológiára iratkozott be. Élénk részt vett az iskolai egyesületek

életében és egész tanulói pályáján a maga erejéből tartotta fenn magát. Közben tanítói oklevelet is szerzett és az 1896—97-ik évben a bázeli egyetemen folytatta tanulmányait. Hazatérve előbb nevelősködött, majd pedig lelkésznek választották Révre. 1905-ben Bihardioszra hívták meg lelkésznek, 1910-ben a bécsi evangélikus teológiai fakultáson licentiátust szerzett, 1911-ben a kolozsvári egyetemen bölcsészettudományi doktorátust. 1913-ban a tiszántúli református egyházkerület a kollégiumi tanítóképző-intézet tanárává, ugyanennek az évnek novemberében pedig az intézet állandó igazgatójává választotta. Igazgatói működése áldásos munka volt, mert az ő idejében növekedik meg a tanulók létszáma annyira, hogy az osztályokat párhuzamosítani kell, az ő nevéhez fűződik a tanári testület felfrissítése, kiváló szakemberek alkalmazása. Igazgatói működése felhívta munkásságára a magasabb egyházi hatóságok figyelmét, úgyhogy az egyetemes konventnek szakelőadója lesz, továbbá református polgári iskolák és tanítóképző-intézetek szakfelügyelője. Társadalmi munkássága is rendkívül értékes. Megszervezi és lelkes odaadással

vezeti a Szülők Iskoláját, amelyet másféltizeden keresztül irányít. Munkássága a magyar élet egyik legnehezebb korszakába esik, hiszen éppen az első világháború kitörése előtt, 1913-ban kezdi meg a nagymultú intézetnek új korszakát. A háborús nehézségek ellenére is a debreceni református Kollégium tanítóképző-intézetét az ország első intézetei közé emeli. Hatalmas irodalmi működést is fejt ki. Ezek közül külön meg kell említenünk magyar és német nyelven írt egyháztörténeti és pedagógiai műveit. 1931-ben megírja a debreceni református Kollégium tanítóképző-intézetének történetét. 1937-ben hosszú szolgálatát befejezi és nyugdíjba vonul. A nyugdíj néhány esztendejét is állandó munkában tölti és sűrűn felkeresi munkálkodásának régi helyét, a Kollégiumot, amelyet mindhalálig áldozatosan szeretett.

Ezek a száraz életrajzi adatok nem mondanának semmit, ha nem egészíteniök ki néhány, életére rendkívül jellemző vonással. Különösen arról kell megemlékeznünk, ami benne a legnagyobb érték volt s amit csak Krisztustól tanulhatott. Ez a végtelen szeretet egyháza, iskolája és tanítványai iránt. Sirjánál egyik volt tanítványa így fejezte ki mindannyiójuk háláját: „Jól esik kimondani, hogy Te nemcsak addig voltál mellettünk, míg az intézetben, az iskola padjai között ültünk, hanem eljöttél tanácsaiddal, felkerestél vigasztalásoddal, bátorító szavaddal akkor is, mikor az élet nehézségei, az emberek gonoszsága és önzése a fiatal tennivágyó lelket megtorpanították munkájában, amikor azt láttuk, hogy az iskolában kitűzött eszményi cél már nem valósítható meg: a Te bölcsességed, tanácsod akkor is keresztül segített a bajokon, az élet feltornyosuló nehézségei és akadályai között a már elmerülni látszó a feléje nyújtott kézzel és sokat jelentő megbízatással újból eredményes küzdésre sereketett. Mindezeket hálás szívvel köszönjük Neked és most érezzük, hogy milyen sokat veszítettünk e koporsóval.”

Bizony sokat veszítettek a koporsóval nemcsak a volt tanítványok, hanem az egész magyar köznevelés ügye is, de sokat veszített a debreceni Kollégium tanítóképző-intézete is, amely — ha nem is volt aktív munkása már — mégis mindig a legkedvesebb nagy-családjá volt neki élete végéig. Mikor átvettem tőle hivatalát, azt mondotta: „Két dolog van, ami az embernek utolsó éveit megaranyozza: a jól végzett munka lelkiismeretnyugtató hatalma és a volt tanítványok szeretete.”

Gyászjelentésére, amelyet halála alkalmából az intézet kiadott, ezt a bibliai igét írtuk: „Az igaznak pedig halála idején is reménysége van.” (Péld. 14:32). Vajjon most, amikor már közel egy esztendeje fekszik a Nagyerdő temetőjében, annak a Nagyerdőnek a területén, amelynek szerelmese volt, milyen reménység-felhők szállnak a százados tölgyfák fölött. Hogy várta, az Isten megengedte neki élni, az erdélyi részek visszatérését, vajjon ha ma élne mit mondana, amikor a reménység-felhőkkel versenyt futnak a gépmadarak halált hozó bombaterhűkkel. Az igaznak nemcsak halála idején van reménysége, hanem emlékezete is áldott. Ő pedig igaz volt, a szíve csodultig volt szeretettel, a lelke jósággal és minden sóhaja, minden imádsága azokért szállt az ég felé, akiket életében annyira szeretett. Nekünk pedig, akik őt szerettük, szálljon imádságunk ő érette az égek Urához.

Török Tibor.

EGYESÜLETI ÉLET.

Pénztári jelentés. — *Mélyen tisztelt Közgyűlés!* A Tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1943. évi pénzügyi gazdálkodásáról szóló jelentésemet van szerencsém az alábbiakban megtenni.

A második világháború ötödik éve változatlanul komoly próbának tette ki szerény anyagi lehetőségekkel rendelkező egyesületünk pénzügyi helyzetét. Az egyesület szabályszerű és eredményes működésével kapcsolatos, az előző évekhez képest lényegesen megnövekedett kiadások fedezésére szükséges összeg biztosítása az elmúlt esztendőben is súlyos gondokat jelentett. Sajnálattal kell jelentenem, hogy e nehéz helyzet oka a rendkívüli háborús viszonyok mellett nem kis mértékben a költségvetésileg előirányzott és az év folyamán esedékessé vált tagdíjak befizetésének elmaradása volt. Ezt a tényt annál is inkább szomorú jelenségnek kell minősíteni, mert hiszen egyesületünk a tagdíjaknak már hosszabb idő óta kellően indokolt felemelésétől mindeztideig eltekintett. A tagdíjak fizetése terén mutatkozó eléggé el nem ítélt nemtörődomség készítette egyesületünk vezetőségét, hogy ismételten és másodízben már az egyes intézetek igazgatóinak közreműködését igénybevéve, tagdíjfizetési felhívással forduljon az egyesület tagjaihoz. Ezen utóbbi, tekintélyes és egyébként megtakarítható anyagi kiadásokkal, valamint munkával járó akció során részben befolyt tagdíjhátralékoknak köszönhető, hogy az 1943. évben felvetődött pénzügyi nehézségeket sikerült áthidalnunk.

Legyen szabad azonban ez alkalommal ismételten felhívnom a figyelmet és nyomatékosan hangsúlyoznom, hogy az előterjesztendő 1944. évre szóló költségelőirányzat csak abban az esetben tekinthető a további gazdálkodásunk komoly alapjának, ha egyesületünk tagjai és közlönnyünk előfizetői a multhoz képest fokozottabb mértékben tesznek eleget vállalt fizetési kötelezettségeiknek.

Az egyesületi Házalap pénzvagyonával való gazdálkodás az alábbi elszámolás szerint, egy tételtől eltekintve, a múlt évi közgyűlésen előterjesztett és jóváhagyott költségelőirányzat alapján történt. A házfenntartásra előirányzott 1800 P összeget az annak idején még előre nem látott és az 1943. év folyamán a hatóság által előírt és halasztást nem tűrő újabb légoltalmi berendezések létesítése és felszerelések beszerzése miatt, a választmányának erre vonatkozó hozzájárulásával, mintegy 1835.84 P-vel voltunk kénytelenek túllépni. Ez utóbbi összeg tekintettel arra, hogy a Házalap megfelelő és ezidőszert hasznosabb célra úgy sem fordítható készpénzzel rendelkezik, nehézség nélkül volt biztosítható.

Egyesületünk pénzbevételei és kiadásai az ellenőrzött és szabályszerűen felülvizsgált pénztári napló tanúsága szerint egyébképen számszerűleg az 1943. év folyamán a következőképpen alakultak:

Elszámolás az 1943. évről.

I.

Az Egyesületi rovaton:

A) *Bevételek*; 1. Pénzmaradvány az 1942. évről 267.65 P (267.65) — 2. Tagdíjakból 4.274.38 P (2500.—) — 3. Előfizetési díjakból 661.60 P (500.—) — 4. Államsegélyből 3.000.— P (3.000.—) — 5. Rendkívüli bevételek 520.43 P — 6. Quint József írásainak kiadásából 2.007.30 P — Összesen: 10.731.36 P.

B) *Kiadások*; 1. A Magyar Tanítóképző kiadására 5.038.83 P (3.800.—) — 2. Írói tiszteletdíjakra 546.58 P (600.—) — 3. Egyesületi tisztelet-

dijakra 975.— P (975.—) — 4. Egyesületi vegyes kiadásokra 750.67 P (350.—) — 5. Visszafizetés a Házalapra 400.— P (400.—) — 6. Quint József írásainak kiadására 2.007.30 P — 7. Sztankó Béla hagyatékának kivonása 958.80 P — Összesen 10.677.18 P (6.125.—) — Pénzmaradvány az 1944. évre 54.18 P — Összesen: 10.731.36 P.

II.

A Házalap rovaton:

A) *Bevételek*: Pénzmaradvány az 1942. évről 7.218.40 P (7.218.40) — 2. Lakbérékből 7.817.73 P (7.725.—) — 3. Tanulódijakból: a) áll. isk. 2.663.—, b) fel. isk. 151.50 — 2.814.50 P (2.000.—) — 4. A vendégszoba bevétele 15.— P (150.—) — 5. Visszatérítés az Egyesületi rovatról 400.— P (400.—) — 6. Rendkívüli bevételek 117.85 P — Összesen 18.383.48 P (17.493.40).

B) *Kiadások*: 1. Adóra 4.243.53 P (4450) — 2. A dollárkölcson törlesztésére 601.— P (600.—) — 3. A házfenntartásra 3.635.84 P (1.800.—) — 4. A vendégszobára — P (50.—) — 5. A gondnok tiszteletdíja 250.— P (250.—) — Összesen 8.730.37 — (7.150.—) — Pénzmaradvány 1944. évre 9.653.11 P — Összesen 18.383.48 P.

III.

Sarudy Ottó emlékalap.

A betétösszeg az 1942. év végén 297.45 P — Kamat 1943. év december hó 31-éig 4.02 P — Betétösszeg 1943. év végén 301.47 P.

Legyen szabad ezek után az 1944. évre szóló, az elmúlt esztendő tapasztalatai alapján az 1944. évben várható bevételek és kiadások gondos mérlegelésével egybeállított költségelőirányzatot tisztelettel előterjesztem.

Költségelőirányzat az 1944. évre.

I.

Az Egyesületi rovaton:

A) *Bevételek*: 1. Pénzmaradvány az 1943. évről 54.18 P — 2. Tagdíjakból 3.500.— P — 3. Előfizetésekből 800.— P — 4. Államsegélyből 6.000.— P — Összesen: 10.354.18 P.

B) *Kiadások*: 1. A Magyar Tanítóképző kiadására 7.000.— P — 2. Írói tiszteletdíjakra 600.— P — 3. Egyesületi tiszteletdíjakra 975.— P — 4. Vegyes kiadásokra 800.— P — Összesen 9.375.— P — Pénzmaradvány az 1945. évre 979.18 P — Összesen: 10.354.18 P.

II.

A Házalap rovaton:

A) *Bevételek*: 1. Pénzmaradvány az 1943. évről 9.653.11 P — 2. Lakbérékből 7.800.— P — 3. Tanulódijakból 3.400.— P — 4. A vendégszoba bevétele 100.— P — Összesen 20.953.11 P

B) *Kiadások*: 1. Adóra 5.000.— P — 2. A dollárkölcson törlesztésére 700.— P — 3. Házfenntartásra 3.500.— P — 4. Vendégszobára 50.— P — 5. A gondnok tiszteletdíja 600.— P — Összesen 9.850.— P — Pénzmaradvány az 1945. évre 11.103.11 P — Összesen 20.953.11 P.

Tisztelettel kérem jelentésem szíves tudomásulvételét és az előterjesztett 1944. évi költségelőirányzat elfogadását és jóváhagyását.

Budapest, 1944. évi április 22-én.

Frígyes Béla pénztáros.

H I R E K.

Miniszteri elismerés. — A közokt. miniszter *Csukás Zoltán* bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-int. tanár, c. igazgatónak, nyugalomba vonulása alkalmából, a tanítóképzőintézeti oktatás terén hosszú időn át kifejtett buzgó és eredményes működéséért elismerését fejezte ki.

Jogmegadás. — A közokt. miniszter a kisvárdai rk. leánylíceum I—III. osztályai számára az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát a jelenlegi iskolai évre megadta.

Katonai szolgálatot teljesítő tanárok. — Dr. *Kiss Lajos* nyiregyházi áll. tanítóképző-int. tanár ez év január hó 10-től tényleges katonai szolgálatot teljesít.

Személyi hírek, előadók. — *Gárdonyi Zoltán* áll. tanítóképző-int. tanár, zeneszerző március 28-án a Zeneakadémián a Vöröskereszt javára szerzői estet adott. Az esten Bösörményi Nagy Béla, Ország Tivadar, a Lovag-utcai és a Marcibányi-téri polg. leányiskolák énekkara szerepelt. — *Takács Béla*, a székelykereszturi áll. tanítóképző-int. igazgatója a Székelyföldi Nagygyűlést előkészítő udvarhelyi kultúrpolitikai és nevelésügyi szakbizottság gyűlésén javaslatokat terjesztett elő a székelyföldi magyar tanítóképzés kérdéseiben. Március 2-án a kaszinóban közműveltségi előadást tartott *Mihály, havaselti oláh vajda Erdélyben* címmel. Székelykeresztur társadalmának március 15-én rendezett ünnepén pedig beszédet mondott. — *Tanay Antal* c. igazgató, a budapesti áll. tanítóképző-int. tanára a Keresztényszocialista Villamosalkalmazottak Orsz. Szövetségében a magyarságismeret köréből előadássorozatot tartott. — A Nemzeti Együttműködés szervezetének nagyváradi csoportja által a Szigligeti-színházban március 15-én rendezett ünnepségen, mely a város magyar társadalmának egyetemes ünnepi megnyilatkozása volt, az ünnepi beszédet *Balázs Zsigmond* áll. tanítónőképző-int. tanár mondotta.

Irodalmi szemle. — *Takács Béla: A célszerű szegény ember.* Megemlékezés Móra Ferenc halálának tízéves fordulójáról. (Forrás. II. évf. 2. sz.) — *Takács Béla: Székelykeresztur, a Székelyföld kultúrfaluja.* Riport. (Országépítés, 1944. március 1.) — *Takács Béla: Jámbor szándék a székely népművelés ügyében.* (Székely Nép.) — Dr. *Váradi József: A falusi nép nevelése Európa és a többi világrész államaiban.* (Néptanítók Lapja, 77. évf. 6. sz.) — *A rajzóra és művészeti ismeretek.* II. (Rajzoktatás, 5. évf. 3. sz.) — *Bognár Gyula: A csataterék hősei és a szellem katonái.* (Magyar Lélek, 1944. március.) — *Bálint Sándor: Népiünk márciusi védőszentjei.* (Élet, 35. évf. 13. sz.) — Dr. *Szántó Károly: A gyermek és a pályaválasztás kérdése.* (Néptanítók Lapja, 77. évf. 7. sz.) — *Plavits M. Fremiota: Napsugár és bánatfelhő a család egén.* (U. o.) — *Ladvenszky Magdolna: Hollandia.* Tanítási tervezet. (U. o.)

Egyesületünk közgyűlése. — Egyesületünk április 22-én tartotta 34. rendes közgyűlését a XII. ker. áll. tanítóképző disztermében. A közgyűlést dr. *Padányi-Frank Antal* elnök a *nevelői hitről* szóló elmélkedésével nyitotta meg. (Folyóiratunk ebben a számában olvasható.) Az üdvözlésekre a minisztériumi ügyosztályfőnökök nevében dr. vitéz *Eröss Arisztid* min. titkár válaszolt. A közgyűlés következő pontja *Mesterházy Jenő*nek az egyesületi munka minden részletére kiterjedő beszámolója volt. Kiemelte a Magyar Tanítóképző tevékenységét, a tagértekezleteket, a testvéregyesületekkel való érintkezést, bátor és tárgyilagos hangon rámutatott a tanítóképző tanári sérelmekre és a középiskolai tanársággal az egyenlő elbánás elvének érvé-

nyesítését hangoztatta. A főtitkári jelentés után *Tanay* Antal igazgató tartotta meg igen tartalmas és nagy érdeklődéssel kísért előadását a *magyar öntudatra nevelés magyar értékeiről*. Előadása nemcsak meggyőző tényeivel, de közvetlenségével és érzelembeszédével is hatott. A pénztáros és a számvizsgáló bizottság jelentése után vitéz *Fraknóy* József tanker. főigazgató szólalt fel. Felszólalásának tárgya a *tanítóhiány* volt. Az elmúlt két esztendőben ez volt a legtöbbet tárgyalt kérdés. Megállapította, hogy nincs az egész országra kiterjedő tanítóhiány. Hiány csak a Délvidéken, Erdélyben, Kárpátalján és szlovákul beszélő tanítókból a kassai és a komáromi tankerületben van. Szórványosan hiányzik tanító a debreceni tankerületben is. Máshol tanítóhiányról nem beszélhetünk. Ezentúl állomáshely nélkül az illetékes hatóság nem alkalmaz áll. tanítókat. A most képesített tanítók iparkodjanak olyan hitfelekezeti és közs. iskolákban elhelyezkedni, amelyekhez valamilyes kapcsolatunk van. Másik probléma a tanítók helybenmaradásának problémája. 350 helyen egy évnél tovább nem marad a tanító, mert nincs emberi megélhetést biztosító tiszteséges lakása. A kir. főigazgató eleven színekkel ecsetelte a tanítói lakásnyomort. A tanítókérdést szerinte nem a VII. vagy VI. fiz. osztállyal kell megoldani, hanem azzal, ha a tanító részére emberi megélhetést és lakást biztosítunk. A tanítónak háromszobás, egyéni tulajdont képező házzal való ellátása nem álom, hanem csak olyan nehézség, mely a közösségi érzéstől áthatott államban biztosan megoldható. Birjuk a főigazgató úr ígérését, hogy folyóiratunk következő számában erről az alapvető kérdéstről írni fog.

Intézeti hírek. — A székelykereszturi népművelési bizottság március 20-i Kossuth-émlékünnepén az áll. tanítóképző-intézet énekkara *Arató* Béla zenetanár vezényletével énekelt, az intézet növendékei *A haza vezélyben van* címmel szemelvényeket mutattak be Kossuth beszédeiből. Az intézet önképzőkörének népművelési szakosztálya Zetelakán műsoros estélyt rendezett, melyen *Takács* Béla igazgató Petőfiről előadást tartott. A szakosztály tagjai pedig Gyallay Domokos „Hazai hír” c. jelenetét adták elő, verseket szavaltak, nyikómenti népdalokat énekelték. — A pápai áll. tanítóképző-int. ifjúsági önképzőköre felkérésére *Galló* Pál tanár vezetésével március 15-i műsorát a következő egyesületekben is előadta: Pápai Polgári Kör; Sebesült Üdülő; Kat. Legényegylet; Alsóvárosi Olvasókör. Előadását mindenütt hálás siker kísérte.

Magyarságismereti előadássorozat. — A pápai áll. tanítóképző-intézet tanártestülete átértékelve, hogy a rendkívüli háborús időkben mennyire szükséges minden módon magyarságunk megerősítése, 1944. február 22-én előadássorozatot indított meg Pápa város Alsóvárosi- és Felsővárosi Olvasókörében az előbbi kérdésekről. 1. A magyar nemzet, magyar fajta. Csekő Árpád igazgató; 2. Történeti jogunk hazánk földjéhez. Az erdélyi kérdés. Galló Pál; 3. A magyar népdal, bemutatásokkal. Fónai Tibor; 4. A pusztai tájak hatása a magyarság életére. Dr. Barcsai Tibor; 5. Népesedési adataink története viszonyítva Európa többi nemzetéhez. Galló Pál; 6. Társadalompolitika. Csekő Árpád; 7. A magyar történelem tükröződése népi játékainkban. Fraknói Vilmos; 8. Nemcsak a Don mellett állta meg helyét a magyar katoná. Bulla Andor; 9. A magyarságnak, mint nemzeti közösségnek jellegzetes tulajdonságai. (Költőink vallomásai.) Galló Pál; 10. Világgazdasági helyzetünk. Csekő Árpád. Az előadások 1944. március 19-én fejeződtek be. Minden előadáson részt vett szemelvények előadásával 2—3, azok megfigyelése céljából 2—2 ötödéves növendék. Az I. K. N. munkába való bevezetés második fokozataként a megfigyelő ötödévesek a ka-

pott minták alapján ugyanezeket az előadásokat légiriadók alkalmával óvóhelyeinken tartják meg.

Testvéregyesületi hírek. — Az Egyetemes Tanítószövetség és az Állami Tanítók és Óvónők Orsz. Egyesületének vezetői március 3-án kihallgatáson jelentek meg a közokt. miniszternél. Ez alkalommal a tanítóság kéréseit *Berkényi Károly* és *Galla Endre* terjesztették elő. Kérték 1. a régi helyettes tanítók helyettesi minőségben eltöltött teljes szolgálati idejének beszámítását; 2. a tanyai pótléknak a jelenleginél méltányosabb szempontok szerinti megállapítását; 3. az áll. népisk. igazgatók jogi helyzetének, igazgatói díjának méltányos rendezését; 4. a körzeti iskolafelügyelők hatáskörének kiterjesztését és javadalmazásának méltányos fölemelését és 5. a tanítói jóléti alapok és intézmények támogatására a beiratási díjak kapcsán önkéntes adományonként szedhető 50 fillér engedélyezését. — Csupa szerény és méltányos kérés. Inkább az kelt csodálkozást, hogy ezek még mindig olyan kívánságok, amelyek teljesítését kérni kell.

Halálozás. — *Horváth István* ny. tanítóképző-int. tanár, polg. isk. igazgató március 19-én elhunyt. Márcus 22-i temetésén a pápai áll. tanítóképző volt tanárától az ifjúság énekével, *Csekő Árpád* igazgató emlékeződéssel búcsúzott. Pályája elején polg. iskolákban (Kőszeg, Törökbecse, Zólyom) tanított, majd tanítóképző tanári oklevelének megszerzése után a zilahi áll. tanítóképzőhöz került. Miután innen a megszálló hatalom kiutasította, egy évig az esztergomi érs. tanítóképzőben, majd négy tanéven keresztül a pápai áll. tanítóképzőben tanított, azután magánpolgárit nyitott, ezt a rk. egyházközség átvette s *Horváth Istvánt* az igazgatói teendőkkel megbízta. Ebben a minőségében érte a nyugdíjazás. Mint nyugdíjas sem pihent, szinte halála napjáig a város légoltalmi ligájának ügyeit intézte. Emlékét sok tanítványa fogja hálával őrizni.

Kérelem. — Az iskolai év befejezésekor ismételten azzal a kéréssel fordulunk az intézetek igazgatóihoz, szíveskedjenek intézetük 1943—44. iskolai évi évkönyvét szerkesztőségünknek is megküldeni. Három év óta megismételt kérésünknek eddig nem volt meg a fogadtatja. Az igazgatók egy része nem vett tudomást erről a közösséget szolgáló kérésünkről. Valamennyi intézet évkönyvét eddig még nem sikerült megkapnunk. Az évkönyvekről egyetemes áttekintést, az intézetek egy-egy évi működésének lényeges életjelenségeiről összefoglalást pedig csak akkor adhatunk, ha az évkönyvek teljessége rendelkezésünkre áll. Ismételten kérjük tehát az évkönyveknek a szerkesztőség címére való szíves megküldését!

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.

23190 Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-u. 9. Tel.: 122-190, 326-066
Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.